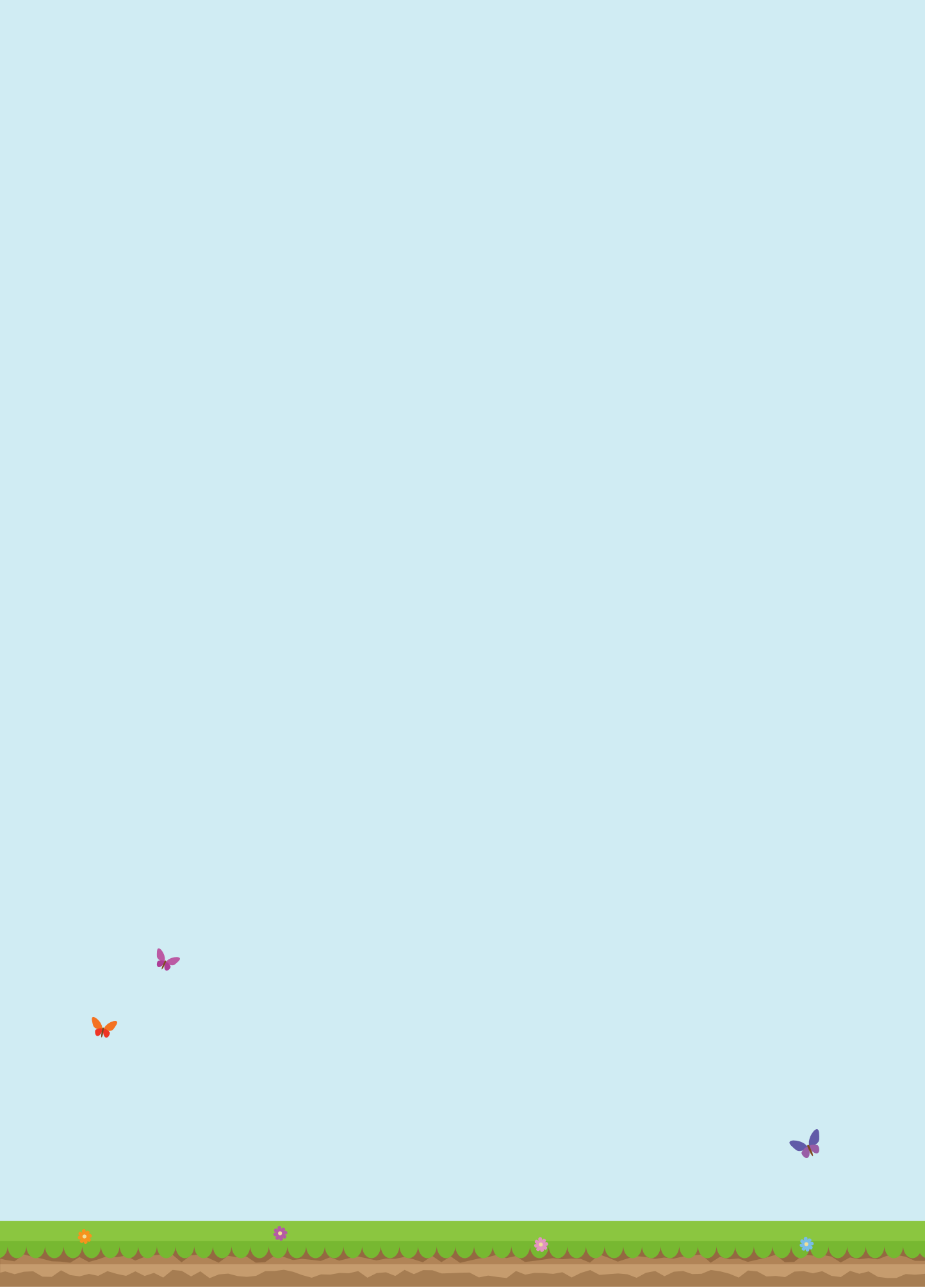

คำศัพท์น่ารู้ เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม

คำศัพท์น่ารู้
เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม

กองวิชาการ สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
www.m-society.go.th

เครื่องหมายราชการ
ประจำกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เป็น
พระประชาบดี

พระประชาบดีหมายถึง เทพผู้เป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นบุตรของพระพรหม หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เทพมหะศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้ให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน เป็นมุนีบุตร หมายถึง พระพรหมนิกให้เกิดพระประชาบดีและบริวาร ซึ่งเป็นฤๅษี 7 ตน หรือสัปตฤๅษี ได้รับมอบหมายจากพระพรหมให้มาสร้างมนุษย์และ สัตว์อื่นๆ เมื่อทรงสร้างเสร็จแล้ว ได้ถือนอมเลี้ยงดูดุจบิดาเลี้ยงดูบุตรด้วยความเมตตากรุณา โดยไม่คำนึงผลตอบแทนแม้แต่น้อย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้กำหนดให้มีเครื่องหมายประจำกระทรวง เป็นรูปวงกลม ลายตรงกลางวงกลมเป็นรูปพระประชาบดีประทับอยู่เหนือแท่น มีลายกนกเป็นภาพศิระษะฤๅษี 7 ตน อยู่รอบวงกลม เดียวกัน ซึ่งแสดงถึงความร่วมมือของทุกส่วนในสังคม เบื้องล่างมีอักษร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ฤๅษี 7 ตน หรือสัปตฤๅษี ซึ่งนำมาบรรจุในเครื่องหมายด้วยนั้น มีความหมายเกี่ยวกับ การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงทางสังคม 7 ประเภท คือ

1. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชน
2. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการครอบครัว
3. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสตรี
4. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการคนพิการและผู้สูงอายุ
5. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสและอื่นๆ
6. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย
7. การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการชุมชนและสังคม

ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พุทธศักราช 2482 (ฉบับที่ 181) ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

ชื่อหนังสือ	: คำศัพท์นำรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม
จำนวนหน้า	: 128 หน้า
จำนวนพิมพ์	: 3,000 เล่ม
พิมพ์เมื่อ	: กันยายน 2559 (ฉบับปรับปรุง)
จัดพิมพ์โดย	: กองวิชาการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100 โทรศัพท์ 0 2202 9051, 0 2202 9090 โทรสาร 0 2202 9049
ข้อมูลบรรณานุกรม	: เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 113 เล่มที่ 3/2559
พิมพ์ที่	: บจก.ทูเกเตอร์ เอ็ดดูเทนเมนท์ โทรศัพท์ 0 2045 3348

คำปรารภ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

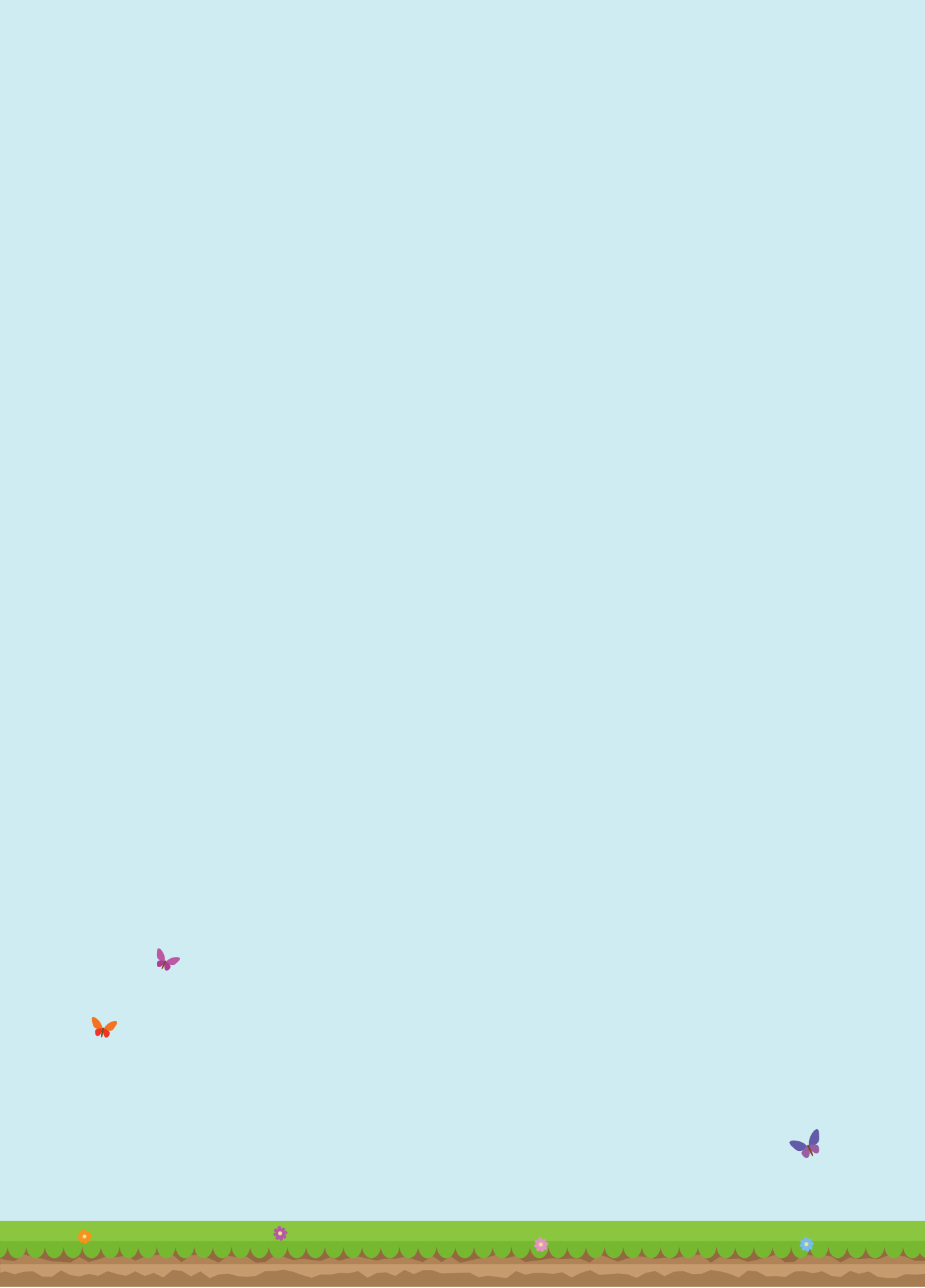
“มนุษย์” มีหลากหลายมิติ หลากมุมมอง การพัฒนาสังคม การจัดสวัสดิการสังคม และการทำให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์จึงเป็นภารกิจของทุกหน่วยงาน โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และแนวทางปฏิบัติงาน ซึ่งการทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจน ตรงกัน ปัจจุบันทุกภาคส่วนมีการปฏิบัติงานภายใต้ภารกิจและมาตรฐานเฉพาะของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามความรับผิดชอบ ในหลายกรณีเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน มีผลทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันเกิดปัญหาในการเชื่อมโยงความเข้าใจในการมุ่งสู่ทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการขับเคลื่อนงาน 8 เรื่องเร่งด่วน 5 ด้านการปฏิรูปและพัฒนา และ 11 พันธกิจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากร องค์กรและกระบวนการระบบการทำงาน กฎหมายด้านสังคม และการจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากร ให้มีมาตรฐานเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น ซึ่งเล็งเห็นประโยชน์ของการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารที่จะสามารถแก้ปัญหาและลดช่องว่างในการทำงานร่วมกัน กระทรวงฯ จึงจัดทำ “คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม” ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารหลักการดำเนินงาน เป้าหมาย และแนวคิด รวมทั้งความเชื่อในการปฏิบัติงานของกระทรวงฯ ให้มีความชัดเจนในการกำหนดมุมมอง มิติในเชิงกระบวนการคิด และการทำงานในทิศทางเดียวกัน อันจะส่งผลให้เกิดพลังในการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวมของประเทศเกิดการบูรณาการทุกหน่วย เพื่อการพัฒนาระบบการดำเนินงานอย่างมีมาตรฐาน ผลักดันให้เกิดสังคมสวัสดิการสามารถสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างแท้จริงต่อไป

พลตำรวจเอก

(อดุลย์ แสงสิงแก้ว)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวม “คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม” ที่ใช้ในภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ครอบคลุมงานด้านพัฒนาสังคม ด้านสวัสดิการสังคม และด้านความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีความหมายเชิงนามธรรมและการตีความต่างกันตามวัตถุประสงค์การใช้งาน กระทรวงฯ จึงมีเป้าหมายการจัดทำ “คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม” เพื่อให้ความหมายของคำมีความชัดเจน และเกิดความเข้าใจที่ตรงกันของบุคลากรของกระทรวงฯ และบุคคลภายนอก ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารและการปฏิบัติงานร่วมกัน

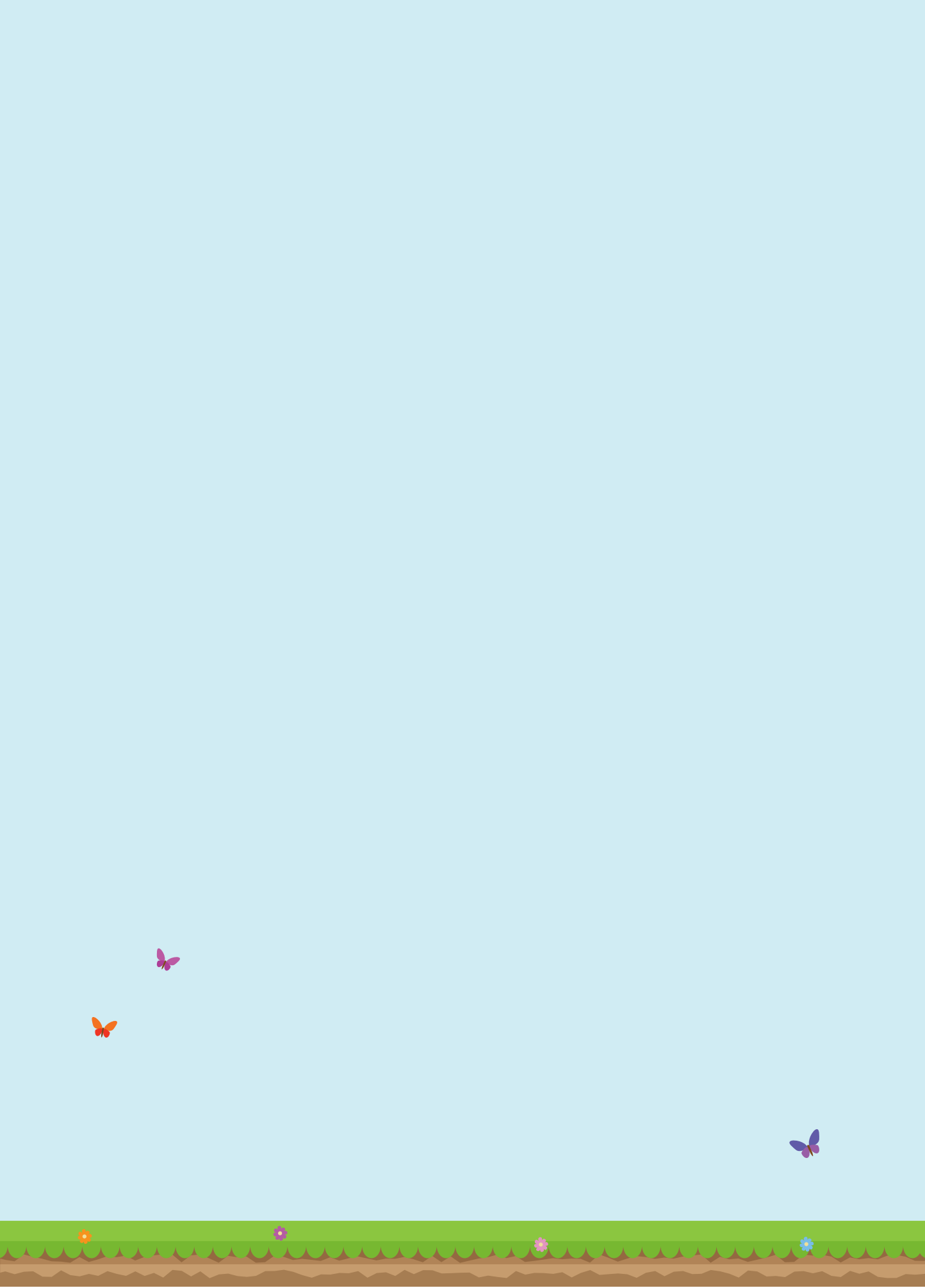
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน และเครือข่ายของกระทรวงฯ ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจนตรงกันในการนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'อินทสุต' (Inthasut).

(นายไมตรี อินทสุต)

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สารบัญ

	หน้า
คำปรารภรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ก
คำนำ	ค
1 การขอทาน	1
2 การค้าประเวณี	2
3 การค้ามนุษย์	2
4 การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	3
5 (การ)คุ้มครอง	3
6 การคุ้มครองเด็ก	3
7 การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	4
8 การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection)	4
9 การคุ้มครองสวัสดิภาพ	5
10 การจัดการทางสังคม (Social management)	5
11 การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization)	6
12 การจัดการรายกรณี (Case Management)	7
13 การช่วยเหลือคุ้มครองเบื้องต้น	9
14 การฉกฉวยโอกาส	9
15 การดูแลระยะยาว (Long term care)	10
16 การตั้งครุฑไม้พึ่งประสงค์	10
17 การเตือนภัย	11

18 การทดสอบความยากจน (Means test)	11
19 การทดสอบความยากจนทางอ้อม (Proxy means test)	11
20 การแบ่งงานระหว่างหญิงชาย (Sexual Division of Labor)	12
21 การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)	12
22 การพัฒนามนุษย์ (Human Development)	15
23 การพัฒนาสังคม (Social Development)	17
24 การพิทักษ์สิทธิ	19
25 การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	19
26 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ	20
27 (การ)สงเคราะห์	20
28 การส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา	20
29 กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise)	21
30 กลุ่มเด็กพิเศษ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Special Need Child)	22
31 ขบวนการทางสังคม (Social Movement)	22
32 ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs)	23
33 ความเป็นธรรมทางเพศ (gender equity)	23
34 ความเป็นหญิงเป็นชาย (gender)	24
35 ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)	24
36 ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)	28
37 ความยากจน (poor)	28

	หน้า
38 ความรุนแรงในครอบครัว	29
39 ความเหลื่อมล้ำระหว่างหญิงและชาย (Gender Disparity)	30
40 คุณภาพชีวิต (Quality of Life)	30
41 คนพิการ (Persons with Disabilities)	32
42 คนไร้ที่พึ่ง	33
43 คนไร้รัฐ	34
• คนไร้สัญชาติ (Nationalityless) และคนไร้รัฐ (Stateless)	34
44 ครอบครัว	35
45 ครอบครัวเข้มแข็ง	35
46 ครอบครัวขยาย (extended family)	36
47 ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family)	37
48 ครอบครัวพินหลอ	37
49 ครอบครัวอบอุ่น	38
50 ครอบครัวอุปถัมภ์ (Foster Family)	38
51 เครือข่าย (Network)	39
52 เครือข่ายสังคม (Social Network)	39
53 เครือข่ายองค์กรชุมชน	40
54 เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน	40
55 โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม หรือ โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Nets)	40
56 เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	43

	หน้า
57 จิตอาสา	44
58 ชชาติพันธุ์ (ethnos)	45
59 ชาวเล	45
60 ชนกลุ่มน้อย	45
61 ชุมชน	46
62 ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง	49
63 ช่องว่างระหว่างหญิงและชาย (Gender Gap)	50
64 ฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor)	50
65 เด็ก (Child)	50
66 เด็กกำพร้า (Orphan)	51
67 เด็กถูกทอดทิ้ง	51
68 เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด (Children in risk of offence)	51
69 เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก (Children in difficult circumstances)	52
70 เด็กพิการ (Disabled Children)	52
71 เด็กเร่ร่อน (Street Children)	52
72 ตัวชี้วัดทางสังคม (Social Indicator)	52
73 ทารุณกรรม (Abuse)	53
74 ทูทางสังคม (Social Capital)	54
75 ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)	56
76 ธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR)	57

	หน้า
77 นักพัฒนาสังคม	58
78 นักสังคมสงเคราะห์	58
79 บ้านมั่นคง	58
80 บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้	59
81 บริการสังคม (Social Services)	60
82 บทบาทเพศ (Sex roles)	63
83 บทบาทหญิงชาย (Gender roles)	64
84 ประชานิยม	64
85 ประชาธิปไตย	65
86 ประชาสังคม	65
87 ปัญหาสังคม (Social Problem)	66
88 ผู้ช่วยคนพิการ	67
89 ผู้ดูแลคนพิการ	67
90 ผู้ด้อยโอกาส (Vulnerable Group)	68
91 ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์	68
92 ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต	68
93 ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย	69
94 ผู้สูงอายุ (Older Persons)	69
95 มาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ	69
96 ยากไร้	70
97 เยาวชน (Youth)	70

	หน้า
98 ระบบเตือนภัย หรือ ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System)	70
99 ระบบสวัสดิการสังคม	71
• การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance)	71
• การประกันสังคม (Social Insurance)	72
• การบริการสังคม (Social Service)	72
• การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership Support)	73
100 รัฐสวัสดิการ (Welfare State)	73
101 แรงงานข้ามชาติ (Migrants)	74
102 แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง	75
103 แรงงานนอกระบบ (Informal Workers)	75
104 โรงรับจำนำ	75
105 ลี้ภัย (Seek asylum)	76
106 วิชาชีพสังคมสงเคราะห์	76
107 วิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต	76
108 วิชาทกิจเพื่อสังคม	76
109 เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)	77
110 สถานการค้าประเวณี	78
111 สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ	78
112 สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ (Welfare and Protection Home)	79
113 สถานธนาทศเคราะห์	79
114 สถานพัฒนาและฟื้นฟู (Development and Rehabilitation center)	80

	หน้า
115 สถานพินิจ	80
116 สถานรับเลี้ยงเด็ก (Children care Center/Residential care for Children)	80
117 สถานแรกรับ (Reception Home)	80
118 สถานสงเคราะห์	81
119 สภาเด็กและเยาวชน	81
120 สภานักเรียน	82
121 สภาองค์กรชุมชน	82
122 สวัสดิการกระแสหลัก	83
123 สวัสดิการกระแสรองหรือสวัสดิการทางเลือก	83
124 สวัสดิการเก็บตก	84
125 สวัสดิการชุมชน	84
126 สวัสดิการโดยรัฐ	84
127 สวัสดิการท้องถิ่น	85
128 สวัสดิการนิยม	85
129 สวัสดิการพหุลักษณะ	85
130 สวัสดิการพื้นที่	85
131 สวัสดิการสังคม (Social Welfare)	86
132 สวัสดิการถ้วนหน้า (Welfare for All)	91
133 สังคมนิยม	91
134 สังคมสวัสดิการ (Welfare Society)	92

	หน้า
135 สังคมสงเคราะห์ (Social Work)	92
136 สูญเสีย (Loss)	101
137 อารยสถาปัตย์ (Universal design)	102
138 อาสาสมัคร (Volunteer)	103
139 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	104
140 อาสาสมัครเพื่อสังคม	104
141 องค์การสวัสดิการสังคม	105
142 องค์กรชุมชน	105
143 องค์กรพัฒนาเอกชน	105
144 องค์กรภาคประชาชน	105
145 องค์กรภาคประชาสังคม	106
146 องค์กรสาธารณประโยชน์	106
147 องค์กรสวัสดิการชุมชน	106
148 องค์กรอาชญากรรม	107
149 อพยพ (Evacuate)	107
ภาคผนวก	108
คณะผู้จัดทำ	111

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

2

การค้าประเวณี

การยอมรับการกระทำของเรา หรือการยอมรับการกระทำอื่นใด หรือการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่น อันเป็นการลำเอียงเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ

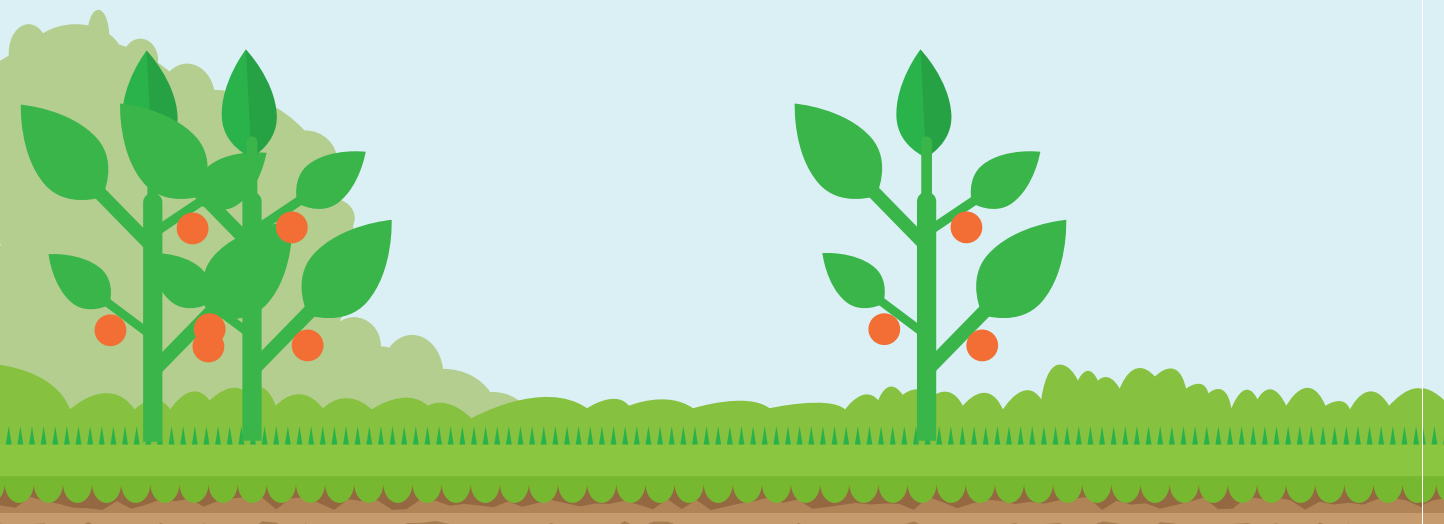
พระราชบัญญัติ
ป้องกันและ
ปราบปราม
การค้าประเวณี
พ.ศ.2539

3

การค้ามนุษย์

การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะ ความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือ การแสวงประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือ การกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

เอกสารวิชาการ
การป้องกัน
ปราบปราม
การค้ามนุษย์:
วาระแห่งชาติ
สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร
2558 (ศูนย์ต่อต้าน
การค้ามนุษย์
ระหว่างประเทศ)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

4

การป้องกัน
และปราบปราม
การค้ามนุษย์

การดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เช่น การป้องกันการคุ้มครองช่วยเหลือ การให้ที่พักอาหาร การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การดำเนินคดีและการบังคับใช้กฎหมาย การส่งกลับและคืนผู้ลี้ภัย ความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้ง การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในด้านอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กำหนด เป็นต้น

พระราชบัญญัติ
ป้องกัน
และปราบปราม
การค้ามนุษย์
พ.ศ.2551

5

(การ) คุ้มครอง

ก. ป้องกันและรักษา, ระวังรักษา, ปกป้องรักษา

พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ.2542

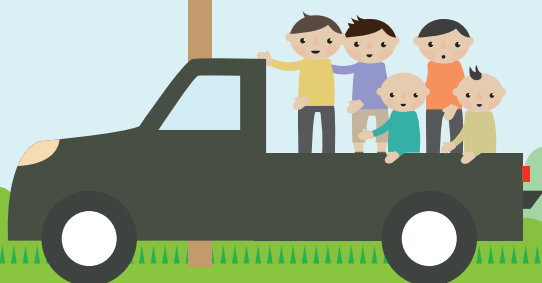
6

การคุ้มครองเด็ก

การป้องกันและการจัดการกับความรุนแรง การแสวงหาประโยชน์และการกระทำมิชอบต่อเด็ก ซึ่งรวมถึงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเพื่อการพาณิชย์ การค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็กและจารีตประเพณีต่างๆ ที่เป็นภัยต่อเด็ก เช่น การแต่งงานก่อนวัยอันควร

UNICEF Thailand,
2011 www.unicef.org/thailand/tha/protection.html

จุดผ่านแดน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

7

การคุ้มครอง
คนไร้ที่พึ่ง

การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

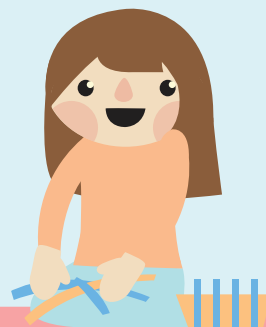
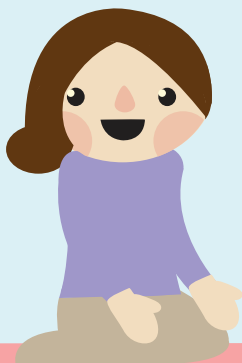
พระราชบัญญัติ
การคุ้มครอง
คนไร้ที่พึ่ง
พ.ศ.2557

8

การคุ้มครอง
ทางสังคม
(Social
Protection)

การจัดระบบหรือมาตรการในรูปแบบต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็นบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) สำหรับผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน และการจัดการกับความเสี่ยงทางสังคม (Social Risk Management) ที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ สังคม และภัยพิบัติต่างๆ

สำนักงานคณะ
กรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

9

การคุ้มครอง สวัสดิภาพ

กระบวนการจัดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลในครอบครัวใหม่ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อเด็ก และเพื่อไม่ให้เด็กกระทำผิดหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กที่ควรได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

- เด็กที่ถูกทารุณกรรม
- เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การคุ้มครองสวัสดิภาพรัฐอาจมีความจำเป็นต้องแยกตัวเด็กออกจากครอบครัว เพื่อความปลอดภัยของเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ปกครอง และการปฏิบัติใดๆ จะกระทำอย่างรอบคอบ โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นที่ตั้ง

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

10

การจัดการ ทางสังคม (Social management)

กลไก แนวคิดการดำเนินงาน เพื่อการจัดการตนเอง/ชีวิต การจัดการครอบครัว การจัดการองค์กร/กลุ่ม การจัดการชุมชน/ท้องถิ่น การจัดการเครือข่าย การจัดการความรู้ในชุมชนที่สำคัญและเป็นประโยชน์ การดำเนินงานทางสังคมเพื่อประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยกลุ่มประชาคม องค์กรชุมชน และเครือข่ายทางสังคม

ดร.เพ็ญจันทร์
เซอร์เรอร์
และคณะ
มหาวิทยาลัยมหิดล

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

11

**การจัดระเบียบ
ชุมชน
(Community
Organization)**

การจัดระเบียบชุมชน เป็นกระบวนการบริหารจัดการด้านพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ โดยการจัดทำคู่มือการอยู่อาศัย การจัดตั้งกรรมการชุมชน การฝึกอบรมผู้นำชุมชนให้รู้จักกระบวนการบริหาร และพัฒนาชุมชนตนเองเพื่อให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าอยู่อาศัย

การจัดระเบียบชุมชนเป็นวิธีการสังคมสงเคราะห์วิธีหนึ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานกับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนด้วยกิจกรรมหลายๆ ด้าน เพื่อตอบสนองลักษณะปัญหาความต้องการของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน การระดมทรัพยากรในสังคมมาสนับสนุน และมีการทำงานแบบสหวิชาการ รูปแบบการปฏิบัติงานจึงครอบคลุมทั้งการพัฒนาชุมชน การวางแผนทางสังคม และปฏิบัติการทางสังคม

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

ทัศนีย์
ลักษณภิชชนซ์ช
(2533:3)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

12

การจัดการ
รายกรณี
(Case
management)

การจัดการรายกรณี (Case management) เป็นการปฏิบัติงานของนักวิชาชีพที่ทำงานด้านบริการสุขภาพ (Healthcare Professions) ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณีส่วนใหญ่ ได้แก่ วิชาชีพนักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพพยาบาล

รศ. ดร. กิติพัฒน์
นนท์ปัทมะดุลย์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

- การบริหารจัดการให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จ และผู้ใช้บริการได้รับการช่วยเหลือแก้ปัญหาของตนได้รวมทั้งได้พัฒนาศักยภาพตนเองเข้าสู่วิถีชีวิตที่ปกติในที่สุด

รศ.อภิญา เวชยชัย
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

- กระบวนการทำงานที่อาศัยความร่วมมือในการ ประเมิน วางแผนดำเนินการ การประสานงาน การติดตามกำกับงาน และการประเมินทางเลือก บริการที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยอาศัยการสื่อสารและการจัดการทรัพยากรให้เกิดบริการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ใช้บริการ (ที่มา : The Commission Case Manager Certification-CCMC Certification Guide (Rolling Meadows, IL:2003)

- กระบวนการทำงานที่อาศัยความร่วมมือในการ ประเมิน การวางแผน การประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวก ให้เกิดการพิทักษ์สิทธิผู้ใช้บริการ โดยมีการประเมินบริการที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ผ่านการจัดการทรัพยากรให้เกิดบริการที่มีประสิทธิภาพและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ใช้บริการ (ที่มา : Case Manager Society of America-CMSA Standards of Practice for Case Management, The Case Manager14, no.3(2003) :54)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

- กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้ใช้บริการผ่านการทำงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินปัญหา การประเมินจุดแข็ง/ความเข้มแข็ง ของผู้ใช้บริการ และครอบครัว ประเมินทรัพยากรที่จะตอบสนองปัญหา วางแผนและเชื่อมโยงให้ผู้ใช้บริการเข้าถึง และได้รับบริการอย่างเหมาะสม
- เป็นวิธีการ(approach) หนึ่งในการจัดบริการ
- เป็นกระบวนการทำงานกับผู้ใช้บริการ ที่มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายและความจำเป็นของผู้ใช้บริการ
- พัฒนายุทธวิธีการทำงานอย่างยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้ใช้บริการบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ที่มา :: National Case Management Working Group, Australia, 1997)
- เป็นกระบวนการร่วมมือกัน ประเมิน วางแผน อำนวยความสะดวกและพิทักษ์สิทธิ เพื่อสร้างทางเลือกและบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นด้านสุขภาพ อนามัยของผู้ใช้บริการ โดยใช้การสื่อสารและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ (Outcome) ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (ที่มา : Case Management Society of America, 2004)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

13

การช่วยเหลือ
คุ้มครองเบื้องต้น

การให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่ได้รับอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจโดยชี้แจงให้ผู้ถูกกระทำ ทราบถึงสิทธิในการได้รับความคุ้มครอง เพื่อกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเบื้องต้น โดยเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ ทราบการกระทำ ความรุนแรง จึงเข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว เข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำ
ด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว
พ.ศ.2550

14

การฉกฉวย
สงเคราะห์

กิจการที่บุคคลหลายคนตกลงเข้าร่วมกันเพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการศพ หรือจัดการศพ และสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตกลงเข้าร่วมกันนั้นซึ่งถึงแก่ความตาย และมีได้ประสงค์จะหากำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน

พระราชบัญญัติ
การฉกฉวย
สงเคราะห์
พ.ศ.2545

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

15

การดูแลระยะยาว
(Long term care)

การจัดบริการสาธารณสุขและบริการสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการความช่วยเหลือของผู้ที่ประสบภาวะยากลำบาก อันเนื่องมาจากภาวะการเจ็บป่วยเรื้อรัง การประสบอุบัติเหตุ ความพิการต่างๆ ตลอดจนผู้สูงอายุที่ชราภาพ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน โดยมีรูปแบบทั้งที่เป็นทางการ (ดูแลโดยบุคลากรด้านสาธารณสุขและสังคม) และไม่เป็นทางการ (ดูแลโดยครอบครัว อาสาสมัคร เพื่อน เพื่อนบ้าน) ซึ่งบริการทดแทนต่างๆ มักเป็นบริการสังคม เพื่อมุ่งเน้นในด้านการฟื้นฟู บำบัด รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพให้แก่กลุ่มคนเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตได้ให้เป็นอิสระเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

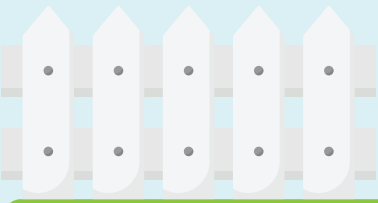
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปี 2559

16

การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

สถานการณ์ของการตั้งครรภ์ไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีการวางแผนการจะให้เกิดขึ้น การไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด การถูกข่มขืนจนตั้งครรภ์ การตั้งครรภ์ก่อนการสมรส ตลอดจนความไม่พร้อมในด้านภาวะต่างๆ ด้านเศรษฐกิจ การไม่รับผิดชอบของบิดาของเด็กในครรภ์ เป็นต้น

www.thai-goodview.com/node/50843

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

17

การเตือนภัย

“การเฝ้าระวัง ระบบและกลไกที่สร้างขึ้นเพื่อติดตามสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อใช้ในการวางแผน ควบคุม ป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น หรือนำไปใช้เพื่อการดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ” สถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวัง ประเด็นหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ และสามารถบ่งชี้ถึงปัญหา หรือคาดว่าจะเกิดปัญหาหากไม่ได้แก้ไขอย่างเหมาะสม “สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงอันตราย หรือแนวโน้มของอันตรายที่อาจเกิดในอนาคตอันใกล้ การเตือนภัยดังกล่าวอาจกระทำโดยผู้มีหน้าที่โดยตรงหรือผู้พบเห็นเหตุการณ์ก็ได้ โดยการส่งข้อมูล ข่าวสาร ที่ผ่านการวิเคราะห์ หรือตรวจสอบความถูกต้องแล้วถึงผู้มีอำนาจที่มีหน้าที่บรรเทาปัญหาโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสาธารณชนที่ต้องรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น”

รายงานผล
การศึกษา
การสร้างและพัฒนา
ระบบการเฝ้าระวัง
และเตือนภัย
ทางสังคม
พ.ศ.2548
คณะพัฒนาสังคม
และสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์

18

การทดสอบ
ความยากจน
(Means test)

การทดสอบความยากจนเป็นวิธีการหลัก ที่รัฐสวัสดิการ ใช้เพื่อตัดสินว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือมีสิทธิจะได้รับเงินสงเคราะห์หรือไม่, เป็นวิธีที่ใช้มาแต่ดั้งเดิมจนกระทั่งปัจจุบัน โดยหลักการจะทำการทดสอบรายได้ (Income test) และการทดสอบทรัพย์สิน (Assets test) เพื่อพิจารณาว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือในรายนั้น ๆ มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์หรือไม่

รศ.ดร.สุรพล
ปานวนิช
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
พ.ศ.2558

19

การทดสอบ
ความยากจน
ทางอ้อม
(Proxy
means test)

การคัดกรองผู้ที่เหมาะสมจะรับความช่วยเหลืออีกวิธีหนึ่ง คือ การทดสอบความยากจนทางอ้อม ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติกล่าวว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ใช้วัดความมั่งคั่งของบุคคลหรือครอบครัว วิธีการนี้ใช้วัดตัวชี้วัดการครอบครองทรัพย์สิน ลักษณะบ้าน ลักษณะประชากร ระดับการศึกษา เพื่อแสดงถึงความยากจนหรือความเปราะบาง ตัวชี้วัดที่ใช้ครอบคลุมมากกว่าทรัพย์สินที่ครอบครอง เพราะสามารถนำลักษณะของประชากร ลักษณะที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ของกลุ่มเป้าหมายมาประกอบการพิจารณาด้วย

รศ.ดร.สุรพล
ปานวนิช
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
พ.ศ.2558

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

20

การแบ่งงาน
ระหว่างหญิงชาย
(Sexual Division
of Labor)

การแบ่งงานและความรับผิดชอบของผู้ชายและผู้หญิง โดยคำนึงถึงบทบาทหญิงชาย ทั้งงานการผลิตงานในบ้านและงานเพื่อชุมชน ขั้นตอนแรกจะทำให้สามารถประมาณลักษณะ ปริมาณ และขอบเขตของงานของผู้หญิงและผู้ชายได้ อาจจะมีการไม่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงหากปราศจากข้อมูลที่เพียงพอในเรื่องความยืดหยุ่นของเวลาและแรงงานที่ผู้หญิงมี และอาจเกิดข้อผิดพลาดได้อีกด้วย ความแตกต่างระหว่างงานของผู้ชายและผู้หญิง อาจเป็นสาเหตุของความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น แต่ก็อาจเป็นพื้นฐานของความร่วมมือกันด้วย

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย (<http://www.gender.go.th>)

21

การพัฒนาที่ยั่งยืน
(Sustainable
Development)

การพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) โดยมีแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องผสมผสานควบคู่ไปกับการดูแลห่วงใยสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้ประชากรก็ควรกระทำไปพร้อมๆ กันกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม
2. การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย การสูญเสียของพืชและสัตว์ การปล่อยของเสียและมลพิษต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ไม่ยั่งยืน นำมาซึ่งการบั่นทอนสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตในโลก ซึ่งไม่อาจปล่อยให้เป็นอย่างนี้ได้อีกต่อไป

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

- 3. จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรทั้งในปัจจุบันและรุ่นลูกรุ่นหลานในอนาคต
- 4. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้ดื่มน้ำที่สะอาด หายใจในอากาศที่บริสุทธิ์และสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรของตนเองได้ (United Nations)

การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Intergrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือการทำกิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทรเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม โดยมีแนวคิดหลักด้านนิเวศวิทยา สังคม เศรษฐกิจ จิตวิญญาณ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญ

คณะอนุกรรมการ กำกับการอนุรักษ์ ตามแผน ปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน ร่วมกับ สถาบัน สิ่งแวดล้อมไทย

การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี 2543 ประเทศไทยและประเทศต่างๆ ทั่วโลกรวม 189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติ และเห็นพ้อง

<http://www.manpattanalibrary.com/newsdetail.php?id=48>

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติ และระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ ภายในปี 2558 เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนา แห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) อันประกอบด้วย 8 เป้าหมายหลัก คือ

1. ขจัดความยากจนและความหิวโหย
2. ให้เด็กทุกคน ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา
3. ส่งเสริม ความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี
4. ลดอัตราการตายของเด็ก
5. พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์
6. ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ
7. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ
8. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

ระยะเวลา 15 ปีผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่ง สหัสวรรษทั้ง 8 ข้อ กำลังจะสิ้นสุดลง โดยประสบ ความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ ซึ่งเพื่อให้เกิด ความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติ จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัย กรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความ เชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

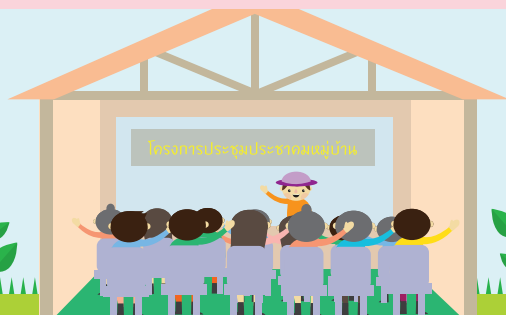
สำหรับประเทศไทยเองนั้น นอกจากการพัฒนาใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางของ SDGs แล้ว ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับมิติทางด้านวัฒนธรรมอีกด้วย และการบรรลุความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ ได้พระราชทานเข็มทิศการพัฒนาไว้ให้ทุกภาคส่วนน้อมนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม นั่นคือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตและสร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

22

การพัฒนามนุษย์
(Human Development)

การพัฒนาปัจเจกบุคคลตลอดช่วงชีวิตให้เกิดความกลมกลืนกับสังคมและธรรมชาติ เสริมสร้างศักยภาพของคนอย่างเต็มที่ โดยไม่เบียดเบียนหรือทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อม และในกระบวนการพัฒนาที่ยืดคนเป็นศูนย์กลางนั้นจะต้องสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ไม่กดขี่กีดกันออกจากสังคม เนื่องด้วยความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ หรือศาสนา ยอมรับในเรื่องสิทธิและการใช้สิทธิเพื่อสร้างความรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและมองว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง แนวคิดนี้มีหลายมิติและแยกแยะระหว่างเป้าหมายและวิธีการ กล่าวคือ ถือว่าความเติบโตทางเศรษฐกิจมิใช่เป้าหมายในตัวของมันเอง แต่เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่สูงกว่า นั่นคือการกินดีอยู่ดี ความผาสุก และคุณภาพชีวิตของประชาชน แนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

โครงการพัฒนา
แห่งสหประชาชาติ
(UNDP)

ประชากรคือศูนย์กลางของกิจกรรมการพัฒนาทั้งหมด ทั้งปวง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นเรื่องจำเป็นอันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบสำคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม และกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ รวมถึงการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้าด้วยกันกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาพรวม ทั้งที่พัฒนามนุษย์โดยภาพรวม คือการสร้างโอกาสต่างๆ และความจำเป็นด้านต่างๆ ให้แก่มนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพ โภชนาการ สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การสื่อสาร การศึกษา การอบรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงมิติทางเพศด้วย

สหประชาชาติ

การพัฒนามนุษย์ สิทธิมนุษยชน และความมั่นคงของมนุษย์นั้น 3 คำนี้มีความเชื่อมโยงกันอยู่ หากแต่แนวคิดของการพัฒนามนุษย์คือการเน้นถึงความจำเป็นในการเพิ่มหรือส่งเสริมเสรีภาพและจัดความสามารถของบุคคลทั่วไป Sen ได้ยกตัวอย่างในเรื่องการศึกษาโดยชี้ให้เห็นว่าเน้นในเรื่องการศึกษาอย่างเดียว

Professor
Amartya Sen

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

หากมนุษย์ได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาที่ดีแล้ว สิ่งส่งผลตามมาคือการทำให้บุคคลมีโอกาสดำเนินงาน อ่านออกเขียนได้ ซึ่งได้รับรู้เข้าใจถึงสิทธิตน ควรได้รับสามารถมีปากเสียงในทางการเมือง นั่นคือการนำไปสู่การลดความไม่มั่นคงในที่สุด

23

การพัฒนาสังคม (Social development)

เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและวัฒนธรรม ให้ไปสู่สภาวะที่ดีกว่าเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่และ คุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม ซึ่งต้องเป็นการ เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ คุณภาพและระบบ บน พื้นฐานการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้คณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาสังคมในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งทำให้มองภาพการพัฒนาสังคมได้อย่างชัดเจน คือ กระบวนการทำงานที่เน้นการสร้างสถาบันใหม่ (Institutional Building) การมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างกว้างขวาง (Popular Participation) ส่งผลกระทบ ต่อนโยบายและการวางแผนสังคม (Social Policy and planning) รวมทั้งมุ่งสู่การกระจายรายได้ (Income Distribution) และความยุติธรรมทางสังคม (Social justice)

การทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถปรับตัว เข้ากับสังคมของตนได้อย่างมีความสุข ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยให้ประชาชน ดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนา นำวัฒนธรรมของชุมชน และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาร่วมในการพัฒนา ทั้งนี้ต้องไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ.02/2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

กระบวนการที่มีมิติหลาย ๆ ด้านร่วมกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และกฎหมาย โดยมีแนวคิดหลักของการพัฒนาสังคม คือ

1. การเพิ่มอำนาจให้ประชาชน เพื่อให้ประชาสังคมมีส่วนร่วมในการจัดสังคม และการตัดสินใจของสังคมในภาพรวม
2. การพัฒนาสถาบันในทุกระดับและทุกมิติของสังคม ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสังคม
3. ระบบการเมืองและรัฐ ซึ่งเป็นการให้โอกาสในการมีส่วนร่วม ตรวจสอบได้และโปร่งใส
4. สำหรับแนวคิดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการสร้างรายได้ อย่างพอเพียงคือ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา

คณะกรรมการ
ว่าด้วยการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคม
แห่งภูมิภาคเอเชีย
และแปซิฟิก
(ESCAP)

การพัฒนาที่เป็นความเท่าเทียม การบูรณาการทางสังคมและยั่งยืน เป็นการส่งเสริมสถาบันตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก ในการตอบสนองต่อการพัฒนา ตรวจสอบได้ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมอำนาจให้ผู้ยากจนและประชาชนผู้ด้อยโอกาส ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปแนวคิดจะเน้น 5 ประเด็นหลักของการพัฒนาสังคม คือ

ธนาคารโลก

1. การส่งเสริมอำนาจ : การให้สิทธิให้ทางเลือกแก่ผู้ยากจน
2. การบูรณาการ (ไม่เลือกปฏิบัติ) : ส่งเสริมให้สถาบันให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพเข้าถึงความต้องการของผู้ยากจน
3. ความมั่นคง : การส่งเสริมความมั่นคงของสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิต : ทำให้บุคคลและสังคม มีการอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ช่วยลดปัญหา ความขัดแย้งและปัญหาสังคม
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลและสังคม มีความรู้ ความเข้าใจในการมีความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และ ค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม

24

การพิทักษ์สิทธิ

การมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยกระบวนการทางการแพทย์ การปรับสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม การเรียนรู้หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556 (ฉบับอ้างอิงปรับปรุง ครั้งที่ 11)

25

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคม อย่างเต็มศักยภาพ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

26

การเลือกปฏิบัติ
โดยไม่เป็นธรรม
ระหว่างเพศ

การกระทำหรือไม่กระทำการใด อันเป็นการแบ่งแยก
กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าจะทางตรง
หรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะ
เหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการ
แสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด

พระราชบัญญัติ
ความเท่าเทียม
ระหว่างเพศ
พ.ศ.2558

27

(การ) สงเคราะห์

น. การช่วยเหลือ, การอุดหนุน
ก. อุดหนุน

พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ.2542

28

การส่งเสริม
ประชาสังคม
เพื่อการพัฒนา

การดำเนินการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนให้
มีคุณธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวมและพึ่งพาตนเอง
สนับสนุนการรวมกลุ่มที่หลากหลายโดยสมัครใจ
ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านประชาสังคม
สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรด้านประชาสังคม
ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายประชาสังคม ส่งเสริมอาสา
สมัครเพื่อสังคม และส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม ตลอดจน
พัฒนาระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ
องค์กรด้านประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อสังคม และ
องค์กรธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้ โดยคำนึง
ถึงความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อแนว
นโยบายแห่งรัฐ

ระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการส่งเสริม
ประชาสังคม
เพื่อการพัฒนา
พ.ศ.2551

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

29

กิจการเพื่อสังคม
(Social
Enterprise)

การที่ภาคเอกชน ซึ่งเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน ได้ประกอบกิจการหรือดำเนินการโดยมีเป้าหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และมีรายรับจากการขาย การผลิตสินค้า หรือการให้บริการ ซึ่งมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการหรือการดำเนินการ รวมทั้งมีลักษณะพิเศษ ดังต่อไปนี้

1. มีกระบวนการผลิต การดำเนินกิจการ หรือการดำเนินการในส่วนของผลิตภัณฑ์หรือบริการซึ่งมีได้ก่อให้เกิดผลเสียในระยะยาวต่อสุขภาพะ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
3. มีศักยภาพที่จะมีความยั่งยืนทางการเงินได้ด้วยตนเอง
4. ผลกำไรส่วนใหญ่จากการประกอบกิจการหรือการดำเนินการ ถูกนำไปขยายผลเพื่อการบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคมหรือสิ่งแวดล้อม คินผลประโยชน์ให้แก่สังคม
5. สามารถมีรูปแบบองค์กรที่หลากหลาย
6. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) หมายถึง องค์กรที่มีการบริหารจัดการแบบเอกชน แต่มีเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อผลประโยชน์ของสังคมและสาธารณชนใจเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มากกว่าที่จะสนใจเรื่องผลกำไรสูงสุดสำหรับผู้ถือหุ้นขององค์กร (shareholders)

ระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการส่งเสริม

กิจการเพื่อสังคม

แห่งชาติ

พ.ศ.2554

สิริพรรณ

นกสวน สวัสดิ์

และคณะ

พฤศจิกายน 2557

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

30

กลุ่มเด็กพิเศษ
เด็กที่มีความ
สามารถพิเศษ
เด็กที่มีความ
ต้องการพิเศษ
(Special Need
Child)

เด็กที่มีความสามารถเฉพาะด้านเกินวัย (Gifted Child) และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสติปัญญา (เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านเห็น การได้ยิน การสื่อสารทางร่างกาย และการเคลื่อนไหวทางอารมณ์และพฤติกรรมทางสติปัญญา ทางการเรียนรู้ เด็กออทิสติก และเด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน) ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนา และฟื้นฟูเป็นพิเศษ

แผนพัฒนาเด็ก
และเยาวชนแห่งชาติ
พ.ศ. 2555-2559

31

ขบวนการ
ทางสังคม
(Social
Movement)

เป็นกลุ่มพลังทางสังคมที่มีการจัดตั้งกันอย่างเป็นระบบ เป็นองค์กรเคลื่อนไหว ซึ่งพยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อสังคมและนโยบายสาธารณะต่างๆ ขบวนการเคลื่อนไหวนี้พยายามเข้าไปถ่วงดุลกับอำนาจรัฐ เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมีเป้าหมายในการยึดอำนาจรัฐ หรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในระบบการเมืองอย่างพรรคการเมือง (political party) และแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์ (interest group) ตรงที่กลุ่มผลประโยชน์ยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนตัวของกลุ่มตัวเอง แต่ขบวนการเคลื่อนไหวจะใส่ใจกับผลประโยชน์สาธารณะมากกว่า

สิริพรรณ
นกสวน สวัสดิ์
และคณะ
พฤศจิกายน, 2557

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

32

ความต้องการ
ขั้นพื้นฐาน
(Basic Needs)

โดยหลักวิชาจิตวิทยาและหลักการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) มนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ

1. ความต้องการเกี่ยวกับร่างกาย (Physiological Needs) ได้แก่ ปัจจัย 4 (เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค)
2. ความต้องการเกี่ยวกับความมั่นคงและปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการเกี่ยวกับสังคมหรือความผูกพันทางสังคม (Belonging Needs)
4. ความต้องการที่จะมีเกียรติ มีชื่อเสียง (Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต หรือพิสูจน์ตนเองว่าได้ก้าวมาถึงจุดมุ่งหมายสุดยอดที่ตั้งไว้แล้ว (Self Actualization Needs)

มาสโลว์ (Maslow)

33

ความเป็นธรรม
ทางเพศ
(Gender equity)

สถานะสิทธิ และความรับผิดชอบที่เหมือนกันของผู้หญิงและผู้ชาย (ที่มา : Gender Equity, Concepts and Tools for development. CEDPA, 1996)

การเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบหมายถึง การที่คนบางคนอยู่ในสถานที่ ที่สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสต่างๆ ได้ดีกว่าคนอื่น ดังนั้นในการพิจารณามาตรการเพื่อลดข้อเสียเปรียบ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เราจึงต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบถึงอุปสรรคข้อบกพร่องที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม โดยเน้นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม ไม่ใช่เพียงแต่ความเท่าเทียมกันทางโอกาส (ที่มา : Canadian Council for International Cooperation MATCH International Center, 1997)

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

34

ความเป็นหญิง
เป็นชาย
(Gender)

ลักษณะต่างๆ ของผู้ชายและผู้หญิงที่สร้างขึ้น โดยกระบวนการทางสังคมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และมีความหลากหลายทั้งภายนอกและภายในวัฒนธรรมเดียวกันและต่างวัฒนธรรม บทบาทหญิงชายเป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ใช้ในการวิเคราะห์บทบาทความรับผิดชอบ ข้อจำกัดและโอกาสของมนุษย์

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

35

ความมั่นคง
ของมนุษย์
(Human Security)

การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวัง และมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งอาจถือได้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดสวัสดิการสังคมนั่นเอง

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ

การที่ประชาชนสามารถแสดงออกในทางเลือกของตนเองอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระ ประชาชนควรมีศักยภาพ และได้รับอำนาจมากพอที่จะดูแลรับผิดชอบตนเอง มีโอกาสที่จะแสวงหาความต้องการของตนเองและรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตความมั่นคงของมนุษย์มี 2 มิติหลัก คือ

โครงการพัฒนา
แห่งสหประชาชาติ
(UNDP)

1. ปลอดภัยจากภัยคุกคามที่เรื้อรัง อาทิเช่น ความหิวโหย โรคภัยต่างๆ และภาวะกดดัน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

2. การคุ้มครองจากการถูกละเมิดสิทธิในการดำเนินชีวิตปกติประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในบ้าน การงาน หรือในชุมชน ความไม่มั่นคงของมนุษย์ หรือปัจเจกบุคคลอยู่ใน 6 เรื่องหลัก คือ

- ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ
- ความไม่มั่นคงทางอาหาร
- ความไม่มั่นคงทางส่วนบุคคล
- ความไม่มั่นคงทางสภาพแวดล้อม
- ความไม่มั่นคงทางชุมชนและวัฒนธรรม
- ความไม่มั่นคงทางการเมือง

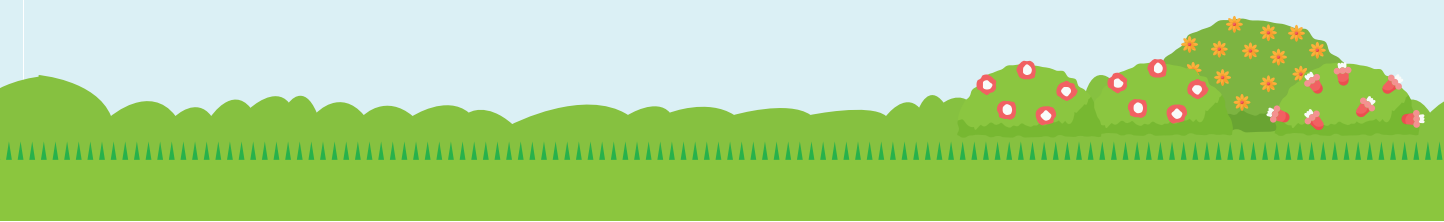
การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวัง มีความสุข ตลอดจน ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

แผนพัฒนา
สวัสดิการสังคม
และสังคมสงเคราะห์
แห่งชาติ ฉบับที่ 4
(2546-2549)

ความมั่นคงของมนุษย์จะเน้นคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

New dimensions
of human security
(2003)

1. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นความเกี่ยวข้องของมนุษย์ทั้งหมด ทั้งประเทศร่ำรวยและประเทศยากจน และแนวโน้มจริงไม่ว่าเป็นประเด็นของการว่างงาน ยาเสพติด ความรุนแรง ฯลฯ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

2. ความมั่นคงของมนุษย์ แนวคิดของการพึ่งพาระหว่างประเทศร่วมกัน กล่าวคือ ตามแนวคิดใหม่ของภาวะโลกที่เป็นอยู่ เมื่อเกิดภาวะอันตรายหรือเดือดร้อนในประเทศใดๆ ในโลก เป็นบทบาทของประเทศในโลกทั้งหลายที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องสอดส่องดูแล
3. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่มุ่งการป้องกันมากกว่าการแทรกแซงหรือแก้ไข
4. ความมั่นคงของมนุษย์ คือ มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (people-centered) เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของมนุษย์ในสังคม

กรอบแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์ โดยสรุปคือ วัตถุประสงค์ของความมั่นคงของมนุษย์ คือการป้องกันปัจจัยที่จำเป็นต่อมนุษย์ทุกคน จากภาวะหวาดกลัว ฉับพลัน ฯลฯ โดยปราศจากการถูกขัดขวาง หรือชะงักงัน ในการได้รับปัจจัยดังกล่าวในระยะยาว องค์ประกอบของความมั่นคงมี 5 ประการหลัก คือ

Sabina Alkire
(Alkire:2002)

1. การป้องกัน (Safeguarding) มิให้เกิดความเสี่ยงเกิดขึ้น
2. เน้นปัจจัยสำคัญหรือจำเป็น (Vital core) ปลอดภัยจากความหวาดกลัวและปลอดภัยจากความต้องการ (Freedom from fear and Freedom from want)
3. มุ่งที่มนุษย์ทุกคน (All human lives) และมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (people-centered)
4. มองถึงภาวะการถูกคุกคาม วิกฤต (Critical pervasive threats) ซึ่งอาจทำให้ความมั่นคงของมนุษย์สูญหายไป

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

5. การเพิ่มเติมให้กับมนุษย์ในระยะยาว ในแง่ของความมั่นคงของมนุษย์มีอาจเพียงพอหรือเพิ่มเติมในสิ่งที่มนุษย์ต้องการได้ และเป็นการป้องกันมิให้ประชาชนสูญเสียปัจจัยหรือสิ่งจำเป็น ดังนั้น กระบวนของความมั่นคงของมนุษย์จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนามนุษย์ในประเด็นที่หลากหลายออกไป

แนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์จะต้องประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานอย่างน้อยที่สุด 4 ประเด็น คือ

Amartya Sen
(Sen:2002)

1. มุ่งเน้นอย่างชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์
2. เห็นคุณค่าหรือยอมรับในบทบาทของสังคม และการกำหนดหรือจัดการโดยสังคมในเรื่องความเป็นอยู่ของมนุษย์
3. เน้นที่ความเสี่ยงข้างเคียงที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์มากกว่าขยายผลปัจจัยต่างๆ ทั่วไป (ซึ่งตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมตามแนวคิดการพัฒนามนุษย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่กว้างกว่า)
4. เน้นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานจริงๆ มากกว่าประเด็นสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไปหรือทั้งหมด

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

36

ความมั่นคง
ทางสังคม
(Social Security)

การดำเนินงานทั้งของรัฐและสังคมที่จะช่วยลดปัญหาความยากจน ตลอดจนขจัดภัยพิบัติต่างๆ ฉะนั้นความมั่นคงทางสังคมจึงมีความหมายกว้างขวาง กล่าวถึงมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะขจัดความยากจนและความเสี่ยงภัยต่างๆ โดยทั่วไป ความมั่นคงทางสังคมจะครอบคลุมถึงการช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการบริการสังคม

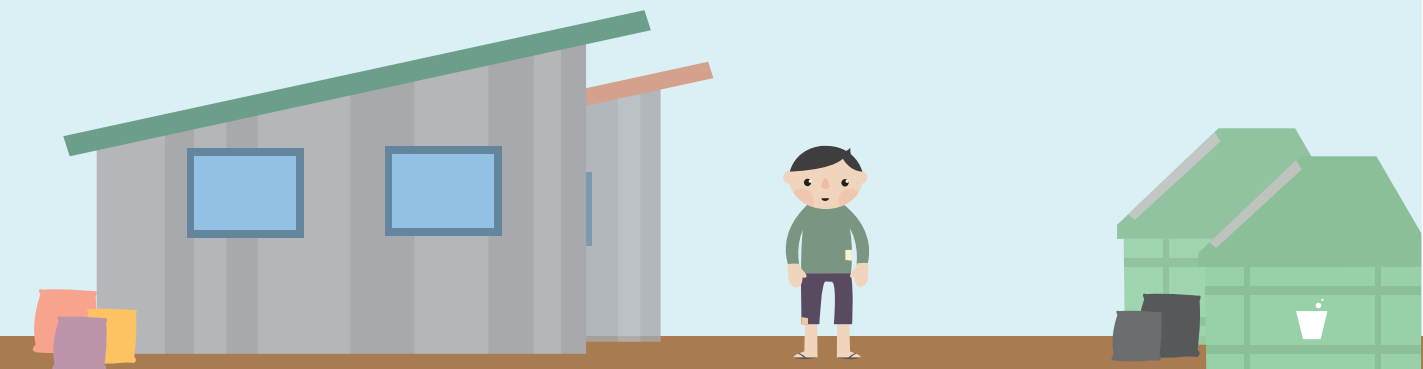
แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
(คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ)

37

ความยากจน
(poor)

ความยากจน คือ ปราศจากทางเลือกและโอกาส รวมถึงการไม่มีเกียรติในความเป็นมนุษย์ การขาดความสามารถในการเข้าร่วมในสังคม ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ไม่มีโรงเรียนหรือโรงพยาบาลให้ไป ไม่มีที่ดินสำหรับการผลิตอาหาร ไม่มีงานให้เลี้ยงชีพ และไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ นอกจากนี้ยังหมายถึงความไม่ปลอดภัย ไม่มีอำนาจ และถูกกีดกันทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และสังคม มีความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรง หรืออาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ขาดการเข้าถึงน้ำสะอาดและสาธารณสุขที่ดี

สหประชาชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้ หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิตได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม

สถาบันวิจัยเพื่อการ
พัฒนาประเทศไทย

การไร้ซึ่งความกินดีอยู่ดีซึ่งรวมหลาย ๆ ด้านเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย การมีรายได้น้อย ไม่สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดด้วยเกียรติ การมีระดับการศึกษาและสุขภาพขั้นต่ำ เข้าถึงน้ำสะอาดและสาธารณสุขได้น้อย ไม่มีความปลอดภัย ไม่มีเสียงในสังคม และไม่มีโอกาสที่จะได้มาซึ่งชีวิตที่ดีขึ้น

ธนาคารโลก
(2554)

ความยากจนคือสถานการณ์โภชนาการที่ไม่ถูกต้อง มีข้อมูลด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอ และรวมถึงไม่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพได้ มีความเสี่ยงในการเป็นโรคและความพิการ ซึ่งสามารถลดการออมของบุคคล ลดความสามารถในการเรียนรู้ ลดคุณภาพแรงงาน และนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่แย่งลง และทำให้ติดอยู่ในความยากจนยาวนาน

องค์การอนามัยโลก

38

ความรุนแรง
ในครอบครัว

การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำ
ความรุนแรง
ในครอบครัว
พ.ศ.2550

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

39

ความเหลื่อมล้ำ
ระหว่างหญิงและชาย
(Gender Disparity)

ความแตกต่างในการเข้าถึงการบริการ ทรัพยากร ความแตกต่างของสถานภาพ และความเหลื่อมล้ำทางอำนาจระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ชายจะได้รับโอกาสมากกว่า เป็นกลไกเชิงสถาบันที่หล่อหลอมทางกฎหมาย และธรรมเนียมปฏิบัติในสังคม

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

40

คุณภาพชีวิต
(Quality of Life)

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสม ตามความจำเป็นพื้นฐานหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ประชาชนมีหน้าที่พัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาให้ตนเองมีสุขภาพกายและจิตดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีที่อยู่อาศัย มีรายได้พอสมควร ประหยัด สร้างตนเองและครอบครัว

รศ.เทเวศน์
พิริยะพฤษ์
และคณะ

เสรีภาพ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุ ด้านสังคม และด้านจิตใจ

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

- ด้านวัตถุมีเครื่องชี้วัด คือ การมีวัตถุปัจจัยพอเพียง ไม่ถูกบีบคั้นจากความอดอยากขาดแคลน
- ด้านสังคมมีเครื่องชี้วัด คือ ไม่มีการกดขี่เบียดเบียนกันด้วยประการต่างๆ ในสังคม มนุษย์สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ และเลือกที่จะดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม
- ด้านจิตใจมีเครื่องชี้วัด คือ การมีเสรีภาพจากการบีบคั้น คือ การมีเสรีภาพจากการบีบคั้นจากกิเลสในใจของตนเอง

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ทั้งนี้เพราะว่าคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของความพึงพอใจ อันเกิดมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการของจิตใจและสังคม ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสังคมในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย

Sharma

ความรู้สึกรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

องค์การการศึกษา
วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรม
แห่งสหประชาชาติ
(UNESCO)

ชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทั้งสิ่งแวดล้อมกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสามารถปรับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม ให้เข้ากับตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือกล่าวสั้นๆ คือ เรียนรู้ธรรมชาติจนปรับตนเอง และธรรมชาติให้เข้ากันได้ โดยไม่เบียดเบียนกัน

ลิปินท์ เกตุทัต

ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งเป็นชีวิตที่รอดอยู่ อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาได้ เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตามอัตภาพ

สุমন คุณาวิวัฒน์ ,
2526

ชีวิตที่ไม่เป็นปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่จะดำรงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ สามารถหาวิธีเพื่อให้ได้ซึ่งสิ่งที่ตนเองพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

ชัยวัฒน์ ปัญจพงศ์,
2525

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เฉพาะต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อม มีครอบครัวและสังคมที่ดี เพื่อฝึกอบรมตนเอง ช่วยตนเองและมีส่วนร่วมในภารกิจของสังคม อันเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ยุพา อุดมศักดิ์,
2516

41

คนพิการ (Persons with Disabilities)

บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องเรื่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกาศกำหนด

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมและพัฒนา
คุณภาพชีวิต
คนพิการ
พ.ศ.2550
และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2556

คนที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ทั้งหมด หรือบางส่วนที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ หรือการใช้ชีวิตในสังคม อันมีผลมาจากความบกพร่องทางกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะ เป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม

องค์การการศึกษา
วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรม
แห่งสหประชาชาติ
(UNESCO)

บุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้ โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาหรือการเรียนรู้ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกระทรวง ได้แก่ คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสารความหมาย คนพิการทางการกายหรือการเคลื่อนไหว คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และคนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้

พระราชบัญญัติ
ฟื้นฟูสมรรถภาพ
คนพิการ
พ.ศ.2534

บุคคลใดก็ตามซึ่งไม่สามารถป้องกันการจัดหาซึ่งสิ่งอันจำเป็นต่อการดำรงชีพตามปกติของตนเอง และ/หรือต่อสังคม อันเป็นผลมาจากความบกพร่องไม่ว่าจะโดยกำเนิดหรือไม่ก็ตามของสมรรถภาพทางร่างกาย หรือจิตใจ

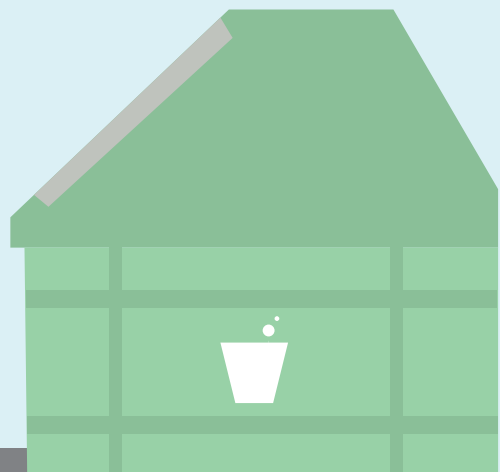
ปฏิญญาสากล
ว่าด้วยสิทธิคนพิการ
แห่งสหประชาชาติ
พ.ศ.2518

42

คนไร้ที่พึ่ง

บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้

พระราชบัญญัติการ
คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
พ.ศ.2557

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

43

คนไร้รัฐ

ชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เกิดในประเทศไทย หรือ อาศัยในประเทศไทยมานานแล้ว ในแง่ของกฎหมาย สัญชาติ คนกลุ่มนี้คือคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ขั้นตอนที่รัฐไทยใช้จัดระบบในการรับรองสถานะบุคคล ของคนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ คือ ปรับสถานะจากเข้าเมือง ผิดกฎหมายมาเป็นผู้มีสิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราว ประชากร ชายขอบกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนพื้นฐานอย่างน้อย 8 ด้าน คือ

1. การถูกบังคับให้กลายเป็นคนพลัดถิ่นในประเทศ
2. การขาดความมั่นคงเรื่องที่ดินทำกิน
3. การถูกปฏิเสธให้จดทะเบียนการเกิด
4. ความยากลำบากในการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาล
5. การทำงานได้รับความคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย ไทย
6. ความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
7. การห้ามเดินทางออกนอกพื้นที่ควบคุม
8. ความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษา

คนไร้สัญชาติ
(Nationalityless)
และคนไร้รัฐ
(Stateless)

คนที่ไม่มีสัญชาติของประเทศใดในโลก กล่าวโดย หลักกฎหมายได้ว่า คนไร้สัญชาติมีสถานะเป็นคน ต่างด้าวในทุกประเทศของโลก แต่ปัญหาไร้สัญชาติ จะรุนแรงมากขึ้นหากบุคคลไม่ได้รับการยอมรับ ให้สิทธิ อาศัย โดยรัฐใดเลยในโลก บุคคลในสถานการณ์นี้ จึงตกเป็นคนต่างด้าว ผิดกฎหมายของทุกประเทศ หรือ กลายเป็นคนไร้รัฐ (Stateless) แต่ถ้าคนไร้สัญชาติ ได้ รับสิทธิอาศัยจากรัฐหรือประเทศใดบนโลกนี้ คนกลุ่มนี้ ก็จะเป็นคนไร้สัญชาติแต่ไม่ไร้รัฐ

กฤตยา อาชวนิจกุล

ดร.พันธุ์ทิพย์
กาญจนะจิตรา
สายสุนทร

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

44

ครอบครัว

น. สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วย สมาชิก ภรรยา และหมายรวมความรวมถึงลูกด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542

45

ครอบครัวเข้มแข็ง

บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเองพร้อมที่จะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้าง ปรับตัวได้ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่สิ้นคลอนกับปัญหาหรืออุปสรรคเมื่อเผชิญปัญหา ก็สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ด้วยดี

(ร่าง) นโยบาย และยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2558-2564

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

46

ครอบครัวขยาย

(extended family)

ประกอบด้วย เครือญาติตั้งแต่ 3 ชั่วคนขึ้นไป ที่มีความสัมพันธ์กันโดยการเกิดหรือการแต่งงานมาอยู่ร่วมกัน แบ่งเป็น 3 รูปแบบ

1. ครอบครัวขยายญาติพี่น้อง (kinship group) คือ ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดกัน ซึ่งอาจมีลักษณะพิเศษของการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

ก. ครอบครัวขยายทางฝ่ายชาย (patrilopal) ครอบครัวที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ ได้แก่ ปู่ บิดา หรือ ญาติที่อาศัยเป็นญาติของฝ่ายชาย

ข. ครอบครัวขยายทางฝ่ายหญิง (matrilopal) ญาติที่อาศัยเป็นฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงอาจมีอำนาจเป็นหัวหน้าครอบครัว เช่น ชนชาวเขาบางเผ่า หรือต่อไปฝ่ายชายมอบอำนาจให้เป็นหัวหน้าครอบครัวภายหลังญาติฝ่ายหญิงเสียชีวิตแล้วก็ได้

2. ครอบครัวขยายรวมเผ่าพันธุ์ (sib) เป็นครอบครัวที่คนหมู่ชนเผ่าเดียวกัน (consanguineal group) อยู่ร่วมกัน มีความคิดเห็นร่วมกัน แบ่งปันกัน โดยมีหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบความเป็นอยู่ของสมาชิก เช่น ครอบครัวพวักยิปซี

3. ครอบครัวขยายรวมกลุ่ม (clan) ประกอบด้วยหลายครอบครัวมาอยู่ร่วมกัน (compromise group) หัวหน้าครอบครัวเป็นเสมือนหัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเลือกคู่ครองให้กับสมาชิกในครอบครัว คนทั้งหมู่บ้านอยู่ร่วมกัน เช่น ครอบครัวจีนโบราณ (Ancient Chinese) ครอบครัวชาวยิว (Hebrews) หรือครอบครัวโรมานซ์ (Romans) ในสมัยแรกเริ่มของยุโรปและอเมริกา

กรมกิจการสตรีและ
สถาบันครอบครัว
www.dwf.go.th

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

47

ครอบครัวเดี่ยว
(nuclear family)

ประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันตามลำพัง หาเลี้ยงครอบครัวด้วยตนเอง ครอบครัวส่วนใหญ่ในซีกโลกต่างๆ มี 2 รูปแบบ

1. ครอบครัวเดี่ยวชายเป็นหัวหน้าครอบครัว (patriarchal) ผู้ชายจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ครอบครัวเดี่ยวหญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (matriarchal) ผู้หญิงมีหน้าที่รับผิดชอบเศรษฐกิจของครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
www.dwf.go.th

48

ครอบครัวพันหลอ

ครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานทั้งคู่ทำให้ ปู่ย่าตายาย เลี้ยง ส่วนพ่อแม่ออกไปทำงานในเมืองใหญ่ นานๆ จะได้กลับมาเยี่ยมลูก

บทสัมภาษณ์
รศ.ดร.นิพนธ์
พัฑฒศร
นักวิชาการเกียรติคุณ
จากสถาบันเพื่อการ
พัฒนาประเทศไทย
(TDRI)
เรื่อง เกษตรกรรม
รูปแบบใหม่
ในอนาคต ในโอกาส
ครบรอบ 72 ปี
มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
รายงานโดย
สำนักข่าวไทย
4 กพ.58

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

49

ครอบครัวอบอุ่น

กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุขด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงโดยแยกออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการพึ่งพิงตนเองของครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2558-2564

50

ครอบครัวอุปถัมภ์ (Foster family)

บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตร

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

ครอบครัวทดแทนชั่วคราวให้กับเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีผู้เลี้ยงดูไว้ในครอบครัวอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เจริญเติบโตอยู่ในครอบครัวแทนการเลี้ยงดูเด็กไว้ในสถานสงเคราะห์

ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม www.prachinburi-m-society.go.th

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

51

เครือข่าย
(Network)

การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียม ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื้อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

ประเด็นสำคัญของคำนิยามข้างต้น คือ

- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
- กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
- การเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ

กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สท.
<http://oppn.opp.go.th/research01.php>

52

เครือข่ายสังคม
(Social Network)

เป็นลักษณะของการประสานงานระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในพื้นที่ประชาสังคม การมองกลุ่ม NGO องค์กรภาคประชาชน หรือขบวนการทางสังคม ในลักษณะของเครือข่ายเป็นความพยายามที่จะเน้นย้ำในเรื่องของการประสานงานและการสื่อสารระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่มี “ความร่วมมือและพึ่งพาอาศัย” ในแนวราบ (horizontal) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับเดียวกันหรือเท่าเทียมกัน ไม่มีสายการบังคับบัญชาหรือลำดับขั้นต่ำสูงแบบแนวตั้ง (vertical) โดยลักษณะของการทำงานแบบเครือข่ายจะมีลักษณะร่วมกัน 3 ประการ

1. สมาชิก กลุ่ม หรือองค์กร มีจำนวนมากหลากหลาย ไม่ถูกจำกัดอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
2. การรวมกลุ่มระหว่างกันมีลักษณะชั่วคราวแปรผันตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่มีร่วมกัน

สิริพรรณ
นกสวน สวัสดิ์
และคณะ
พฤศจิกายน 2557

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

3. แต่ละกลุ่มหรือองค์กรจะมีทรัพยากรที่แตกต่างกัน การร่วมมือเป็นเครือข่ายทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ทรัพยากรและการพึ่งพาอาศัยกัน

53

เครือข่ายองค์กร
ชุมชน

กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีการรวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะกระทำการกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ของ องค์กรชุมชนในกลุ่มนั้น

พระราชกฤษฎีกา
จัดตั้งสถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)
พ.ศ.2543
และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2556

54

เครือข่ายองค์กร
สวัสดิการชุมชน

องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวขององค์กรสวัสดิการชุมชน มากกว่าหนึ่งองค์กรเพื่อร่วมมือ ประสานงาน และเชื่อมโยงในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการชุมชน ในทุกระดับ

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
พ.ศ.2546 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2550

55

โครงข่ายการ
คุ้มครองทางสังคม
หรือ โครงข่ายความ
ปลอดภัยทางสังคม
(Social Safety
Nets)

ระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือประชาชน ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับการเสี่ยงภัยต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง โดยได้รับสิทธิ พื้นฐานเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป การดำเนินงาน ทางด้านโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคมนี้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีบทบาทในการบริการ หรือช่วยเหลือดังกล่าว การประกันภัยต่างๆ ของ ประชาชน การจัดสวัสดิการชุมชนของประชาชน ฯลฯ

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
(คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ)

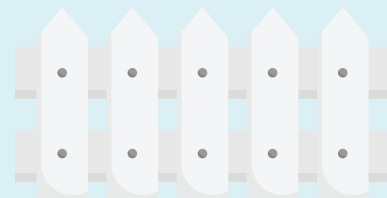
คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

เป็นส่วนหนึ่งของระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) โดยมุ่งเน้นเป็นพิเศษไปที่ผู้ด้อยโอกาส คนยากจน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายต่างๆ ให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามอัตภาพ ได้รับการยกเว้น คุ้มครองช่วยเหลือ และพัฒนาให้หลุดพ้นจากสภาวะความยากลำบาก และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยบริการสวัสดิการต่างๆ ครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ บริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม และการประกันสังคม ทั้งที่เป็นการดำเนินงานโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในการคุ้มครองของโครงการคุ้มครองทางสังคมฯ ดังกล่าว ประกอบด้วย คนยากจน ผู้ด้อยโอกาสประเภทต่างๆ เช่น คนพิการยากไร้ ผู้สูงอายุที่ยากจน และ ชาดคนเลี้ยงดูเด็ก/เยาวชน/สตรี ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ฯลฯ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม เช่น คนตกงาน ผู้ติดสารเสพติด ผู้ติดเชื้อเอดส์ ฯลฯ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติต่างๆ รวมถึงความเสี่ยงต่อความยากจนและเป็นผู้ด้อยโอกาสด้วย เช่น เด็กในครอบครัวติดเชื้อเอดส์ แรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการที่มีแนวโน้มเลิกกิจการ แรงงานนอกระบบที่ขาดความมั่นคงทางรายได้ ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

กลไกทั้งในระบบและนอกระบบ (Formal and Informal) ซึ่งจะคุ้มครองประชาชนต่อผู้กับผลที่ตามมาจากความยากจนในแง่นโยบายของโครงข่ายความคุ้มครองฯ คือ การมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องในเบื้องต้นตามเป้าหมายของกิจกรรม/โครงการ ของภาคในระบบ เพื่อจัดหาให้หรือสิ่งที่จะทดแทนรายได้ อาจได้แก่ กิจกรรมการช่วยเหลือในรูปแบบเงิน สิ่งของ การให้เปล่า การพัฒนากลุ่มเป้าหมายหลัก และอื่นๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงกลไกที่จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าผู้รับจะเข้าถึงบริการจำเป็นที่รัฐจัดให้ อาทิ ใบบรรองในการมีสิทธิที่จะเรียน การศึกษา การยกเว้นค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ ในส่วนของการจัดโครงข่ายความคุ้มครอง ภาคนอกระบบก็มีความสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงของครัวเรือน และควรพิจารณากำหนดในกลไกของภาคปกติด้วย อาทิ การช่วยเหลือทางการเงินระหว่างครัวเรือนนั้นมีความสำคัญในหลาย ๆ ภูมิภาค การแลกเปลี่ยนแรงงาน ฯลฯ โดยมากแล้ว โครงข่ายฯ มี 2 บทบาท คือ

ธนาคารโลก

1. บทบาทเดิม คือ การจัดสรรรายได้ และทรัพยากรใหม่แก่ผู้มีความจำเป็นในสังคม การช่วยเหลือแก่กลุ่มดังกล่าวเพื่อป้องกันผลกระทบในระยะสั้นของความยากจน
2. บทบาทใหม่ คือ การช่วยเหลือครัวเรือนจัดการกับความเสี่ยง โครงข่ายความคุ้มครอง ยังเป็นทางเลือกสำหรับคนยากจน อันนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมที่จะเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ยากจน ลดความต้องการลง และหนีจากความยากจนในระยะยาว

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน คนด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับการเลี้ยงภัยต่างๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง โดยได้รับสิทธิพื้นฐานเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป การดำเนินงานทางด้านโครงการช่วยเหลือทางสังคมนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีบทบาทในการบริการ หรือช่วยเหลือดังกล่าว

แผนพัฒนางาน
สวัสดิการสังคม
และสังคมสงเคราะห์
แห่งชาติ
ฉบับที่ 4
(2545-2549)

56

เงินอุดหนุนเพื่อการ
เลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

เงินที่รัฐบาลอุดหนุนแก่เด็กแรกเกิดสัญชาติไทย ที่เกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559 และที่เกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2560 และอยู่ในครัวเรือนยากจนและครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจนที่มีการรับรองสถานะของครัวเรือนเรียบร้อยแล้ว เป็นสวัสดิการพื้นฐานที่รัฐบาลส่งผ่านไปรษณีย์ หรือผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กแรกเกิด โดยให้เงินอุดหนุนเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เดือนละ 600 บาท ต่อคน เป็นระยะเวลา 36 เดือน (เด็กที่เกิดปีงบประมาณ 2559 จะได้รับเงิน 400 บาท ไปจนถึงเดือน ก.ย. 2559 เมื่อถึงเดือน ต.ค. 2559 จะเริ่มจ่าย 600 บาท เป็นต้นไป ไม่จ่ายย้อนหลัง และเด็กที่เกิดปีงบประมาณ 2560 จะได้รับเงิน 600 บาท ตั้งแต่เดือนที่เกิดเป็นต้นไป)

ระเบียบกรมกิจการ
เด็กและเยาวชน
ว่าด้วยหลักเกณฑ์
การจ่ายเงินอุดหนุน
เพื่อการเลี้ยงดูเด็ก
แรกเกิด พ.ศ.2558
และมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ 22 มีนาคม
2559

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

57

จิตอาสา

การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ มีความสำคัญและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดั่งงาม ละอายต่อสิ่งที่ผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งของตนเองมี แม้กระทั่งเวลาเพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวมอีกทั้ง ยังช่วยลด “อัตรตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

จิตที่พร้อมจะสละเวลาแรงงานสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีอันเกิดจากพื้นฐานความคิด 4 ประการหลัก ได้แก่

1. เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว
2. เป็นการทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ
3. เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปสินจ้างรางวัล
4. เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจและเวลาให้ส่วนรวมไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียว

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
www.nitade.lpru.ac.th

ประวิตร
พิสุทธิโสภณ, 2552

ศูนย์คุณธรรม,
2550, หน้า 41

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

58

ชาติพันธุ์
(ethnos)

กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะการของเชื้อชาติ และสัญชาติเข้าด้วยกัน ถ้าจะใช้ให้ถูกต้องจะมีความหมายเฉพาะใช้กับกลุ่มที่มีพันธะทางเชื้อชาติและทางวัฒนธรรมประสาธน์กันเข้าจนสมาชิกของกลุ่มเองไม่รู้สึถึงพันธะของทั้งสองนี้ และคนภายนอกที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ จะไม่แลเห็นถึงความแตกต่างกัน

สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชน/
เล่มที่ 23/เรื่องที่ 5
ชาติพันธุ์/
ความหมาย
ชาติพันธุ์

59

ชาวเล

มี 2 ความหมาย

1. คนที่อาศัยอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพประมง หรือหากินอยู่กับทะเล
2. กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาออสโตรนีเซียน ซึ่งอาศัยอยู่ตามชายฝั่ง หรือเดินทางเร่ร่อนตามเกาะแก่งของทะเลอันดามันทางตอนใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกน และกลุ่มอุรักลาไวย์

มูลนิธิ
สืบาคะเสถียร

60

ชนกลุ่มน้อย

น. ชนต่างเผ่าหรือต่างเชื้อชาติที่อยู่อาศัยรวมกันกับชนเผ่าอื่น หรือเชื้อชาติอื่นที่มีจำนวนมากกว่า

พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ.2542

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

61

ชุมชน

(Community)

กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

พระราชบัญญัติ
สภาองค์กรชุมชน
พ.ศ.2551

กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างเป็นปกติและต่อเนื่อง โดยเหตุที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือมีอาชีพเดียวกัน หรือประกอบกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
พ.ศ.2546 และ
พระราชกฤษฎีกา
จัดตั้งสถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)
พ.ศ.2543

ชุมชนคือการกระทำที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความร่วมมือร่วมใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นสังคมที่รู้จักกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม แนวคิดสะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ การขยายตัวของเมือง ประชากร ฯลฯ ที่ก่อให้เกิดสภาวะความแตกแยก ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว ความเจ็บเหงา ไม่สนใจใยดี หรือรู้สึกไม่รับผิดชอบต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบข้าง โดยสรุปแล้วแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนทางมนุษยนิยมนี้มีลักษณะที่น่าสนใจ คือ

ชุมชนในแนวคิดทาง
มนุษยนิยม (1950)

- ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

- เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์
- เป็นลักษณะนำเสนอลักษณะชุมชนที่ควรจะเป็น ชุมชนที่ดีหรือชุมชนในอุดมคตินั่นเอง

ในภาษาไทยคำว่า “ชุมชน” ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือกลุ่มคนที่มี ประโยชน์ร่วมกัน แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว ความหมายของคำว่า ชุมชน ไม่มีความหมายที่แน่นอนตายตัว สามารถพิจารณาได้หลายแง่มุมทั้งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรม ได้แก่

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

1. แนวคิดมนุษยนิยม (Humanistic perspective)
ชุมชนมีความหมายในเรื่องการก่อให้เกิดมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคง และความผูกพัน โดยให้ความสำคัญของชุมชนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่าง เรื่องมนุษย์ โดยไม่สนใจกับอาณาบริเวณ ซึ่งเป็นการ เสนอลักษณะชุมชนในอุดมคติ
2. ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as a social system unit) ชุมชนเป็นระบบย่อยที่มี ศักยภาพในการจัดให้มีสิ่งต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสังคม หรือเป็นเครือข่ายของการปฏิบัติสัมพันธ์ของคน ซึ่งประกอบด้วย สถานภาพ บทบาท กลุ่มคน และสถาบัน มีความสัมพันธ์ทั้งในแนวตั้งและใน แนวนอน
3. ชุมชนในแนวคิดเชิงระบบนิเวศน์ คนและสิ่ง แวดล้อมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการ แลกเปลี่ยนและมีอิทธิพลซึ่งกันและกันตลอดเวลา โดยจะเกี่ยวข้องกันในการกระทำที่มีทิศทางอย่างไร อย่างเป็นหนึ่ง

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

- ความรู้สึกเป็นชุมชนเดียวกัน (Sense of community) คือ กลุ่มคนนั้นรู้สึกเป็นพวกเดียวกันซึ่งอาจอยู่รวมกันมานาน ย้ายมาจากที่เดียวกัน มีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อคนอื่นว่ากล่าวหรือพูดถึงในแง่ไม่ดี หรือมีความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนตัวเอง
- การมีสายใยสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน (Common ties) มีแรงยึดเหนี่ยวระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน
- มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Social interaction) มีการติดต่อสัมพันธ์ ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน
- การอยู่อาศัยในที่เดียวกัน (Living in the same location) มีการกำหนดอาณาบริเวณที่อยู่อาศัยร่วมกัน ชัดเจนจากพื้นที่อื่น
- การมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Having common interest) มีสิ่งต่างๆ ในชุมชนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ถนน สนามเด็กเล่น โรงเรียน ฯลฯ

ชุมชนในฐานะหน่วยทางภูมิศาสตร์ (Community as a Territorial Unit) การมองชุมชนในมิตินี้มีความสำคัญคือ ทำให้ชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรมมีหลักแหล่งที่ตั้งแน่นอนและสมาชิกสามารถระบุที่อยู่ของตนเองได้ โดยพิจารณาจาก

- อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้งและศักยภาพในการเจริญเติบโตของชุมชน กล่าวคือชุมชนมักจะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ หรือที่ซึ่งมีการคมนาคมสะดวก เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร

ชุมชนในแนวคิด
สังคมวิทยา

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

- ชุมชนมีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าตัวแปรเกี่ยวกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์จะมีอิทธิพลต่อสถานที่ตั้งและต่ออัตราการเจริญเติบโตของชุมชน (Growth Dynamics of Community) แต่การปรับตัวของคนต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม และ Technical Khow-how ดังนั้นมนุษย์เองมีส่วนร่วมในการกระทำต่อสภาวะแวดล้อมของตน ไม่ว่าจะโดยทางบวกหรือทางลบ เช่น การปรับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของตน โดยปรับปรุงแก้ไขสร้างที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ หรือการทำลายสิ่งแวดล้อม

ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as a Social system Unit) ชุมชนเป็นระดับย่อย ที่มีศักยภาพในการจัดให้มีสิ่งต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของคน ทั้งกายภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งในระดับครอบครัว กลุ่มเครือญาติก็เล็กเกินไป ไม่มีสถาบันทางสังคมที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนระบบที่ใหญ่กว่านี้ เช่น กลไกของรัฐ เข้าไม่ถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางกายทางใจได้

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

62

ชุมชนท้องถิ่น จัดการตนเอง

ชุมชนท้องถิ่นมีจิตสำนึก สาธารณะ รู้เป้าหมาย เชื่อมมั่น วิถีและพลังชุมชน มีความสามารถในการจัดการชุมชน และจัดความสัมพันธ์กับภาคี ใช้แผนการจัดการความรู้ และทุนชุมชนแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเองทุกด้าน อย่างเป็นระบบ เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

63

ช่องว่างระหว่าง
หญิงและชาย
(Gender-Gap)

ความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชาย ในด้านการเข้าถึงและใช้ทรัพยากร การเข้าถึงการศึกษา สุขภาพอนามัย การได้รับบริการต่างๆ และการมีอำนาจในสิทธิพลเมือง

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

64

ฐานการคุ้มครอง
ทางสังคม
(Social
Protection Floor)

เป็นนโยบายทางสังคมเพื่อบูรณาการสร้างหลักประกันรายได้และการเข้าถึงบริการทางสังคมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยการป้องกันและเสริมสร้างศักยภาพของคนในวงจรชีวิต ซึ่งได้แก่ การให้หลักประกันรายได้ขั้นพื้นฐานในรูปแบบของการช่วยเหลือทางสังคม ทั้งในรูปแบบเงินและสิ่งของ เช่น เงินบำนาญสำหรับผู้สูงอายุ เงินช่วยเหลือคนพิการ เด็ก การให้หลักประกันรายได้ในการทำงานการว่างงาน และผู้มีรายได้น้อย รวมถึงการให้หลักประกันถ้วนหน้าในการบริการสังคม เช่น ด้านสุขภาพ น้ำดื่มที่สะอาด สุขาภิบาล การศึกษา ความมั่นคงด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ที่จำเป็นในแต่ละประเทศ (United Nations Chief Executives Board (CEB))

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
(คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ)

65

เด็ก
(Child)

บุคคลที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์

อนุสัญญาว่าด้วย
สิทธิเด็กแห่ง
สหประชาชาติ
และพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการพัฒนา
เด็กและเยาวชน
แห่งชาติ
พ.ศ.2550

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

66

เด็กที่บิดามารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบบิดามารดาได้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

เด็กกำพร้า (Orphan)

67

เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาล หรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

<http://www.learners.in.th/blogs/posts/365639>

เด็กถูกทอดทิ้ง

68

เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด (Children in risk of offence)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

69

เด็กที่อยู่ในสภาพ
ยากลำบาก
(Children in
difficult
circumstances)

เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน หรือบิดามารดาหย่าร้าง
ทิ้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก
หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือ
กำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถ
ช่วยเหลือตนเองได้

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

70

เด็กพิการ
(Disabled children)

เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา
หรือจิตใจ ไม่ว่าจะความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิด
หรือเกิดขึ้นภายหลัง

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

71

เด็กเร่ร่อน
(Street Children)

เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดู
หรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อน
ไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจน
น่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

72

ตัวชี้วัดทางสังคม
(Social Indicators)

ข้อมูลตัวชี้วัด เป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนถึงสถานะสังคม
ของประเทศ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดตามเป้าหมายของ
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) และตัวชี้วัด
ภาวะสังคม ครอบคลุมด้านคุณภาพคน ความมั่นคง
ทางสังคม ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน และ
สิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะ
กรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ตัวชี้วัดหรือแสดงให้เห็นถึงความบรรลุหรือความสำเร็จที่ดำเนินการด้วยภาครัฐ หรือประชาคม และหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาผลกระทบทางสังคมจากวิกฤต

ธนาคารโลก

73

การุณกรรม
(Abuse)

การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก

พ.ศ.2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

74

ทุนทางสังคม (Social Capital)

ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นคำอธิบาย “ทุน” ในลักษณะใหม่ที่ไม่ใช่เพียงทุนทางเศรษฐกิจที่มุ่งหวังในการทำกำไรหรือแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดของตัวเอง แต่ทุนทางสังคมมีลักษณะเป็นผลประโยชน์หรือต้นทุนส่วนรวมที่มาจากการช่วยเหลือและความร่วมมือกันระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม (Putnam, 2000) โดยธนาคารโลก (World Bank) เห็นว่าทุนทางสังคมคือ สถาบัน ระบบ ความสัมพันธ์และบรรทัดฐาน การปฏิบัติ (norm) ที่นำมาซึ่งปฏิสัมพันธ์ของสังคมในเชิงปริมาณและคุณภาพ เน้นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันไม่ใช่สถาบันหรือตัวบุคคลโดดๆ หรือจำนวนรวมกัน อีกทั้ง องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) เห็นว่าทุนทางสังคม คือ การเชื่อมโยงของบุคคลเป็นเครือข่ายทางสังคมพื้นฐานความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกัน (trust) และมีมาตรฐานในการทำงานร่วมกัน

เกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ สายใยผูกพันและวัฒนธรรมและองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม

สิริพรรณ
นกสวน สวัสดิ์
และคณะ
พฤศจิกายน, 2557

สำนักงานคณะ
กรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การเชื่อมโยงของบุคคลเป็นเครือข่ายทางสังคมบนพื้นฐานความเชื่อถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีมาตรฐานในการทำงานร่วมกัน

OECD
(Organization for Economic Cooperation and Development)

ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบต่างๆ ของชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจุดรวมใจ มีศีลธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานให้ท้องถิ่นและชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็ง จริงจัง และยั่งยืน กล่าวอีกมิติหนึ่ง “ทุนทางสังคม” คือ จิตวิญญาณ มีคุณค่าและเป็นพลังสำคัญให้แก่บุคคลฉันใด ทุนทางสังคมก็มีคุณค่าและเป็นพลังสำคัญให้แก่ชุมชนและสังคมฉันนั้น

ไพบูลย์
วัฒนศิริธรรม,
2542

ความเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม มีการศึกษา มีวัฒนธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีการเมือง และระบบราชการที่ดี

ศ.นพ.ประเวศ วะสี
2542

สถาบัน ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐานที่มุ่งสู่ คุณภาพ และปริมาณของกิจกรรมทางสังคม

ธนาคารโลก

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ผลรวมของสิ่งที่ดีงามต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอด โดยอาจจำแนกทุนทางสังคมออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

ในบริบทของสังคมไทย

1. ทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีสติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรม มีวินัย มีทัศนคติในการทำงานที่ดี ชยันหมั่นเพียร รับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยครอบคลุมทั้งนักคิด ผู้นำ และบุคคลทั่วไปที่ทำประโยชน์ต่อสังคม
2. ทุนที่เป็นสถาบัน อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง รวมทั้งองค์กรที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาภาคเอกชน องค์กรชุมชน ชมรม สมาคม วิชาชีพ อาสา
3. ทุนปัญญาและวัฒนธรรม มีความเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องและวัดผลได้ชัดเจน โดยครอบคลุมทั้งเรื่องของระบบคุณค่า เช่น จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ความมีน้ำใจ ความเคารพผู้อาวุโส วินัย จิตสำนึก สาธารณะ ฯลฯ วัฒนธรรมไทย เช่น ภาษา ศิลปะ ประเพณี ฯลฯ รวมทั้งสติปัญญาท้องถิ่น เช่น อาหาร การแพทย์แผนไทย เทคโนโลยีพื้นบ้าน ฯลฯ

75

ธุรกิจเพื่อสังคม

(Social Enterprise)

การดำเนินกิจกรรมขององค์กรธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรเอกชนอื่นที่ดำเนินกิจกรรมด้านประชาสังคม

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อการพัฒนา พ.ศ.2551

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) คือ

- ธุรกิจที่มีรายรับจากการขาย การผลิตสินค้า และ/หรือ การให้บริการที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่แรก หรือมีการกำหนดเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยไม่ได้มีเป้าหมายในการสร้างกำไรสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นและเจ้าของเท่านั้น เช่น การช่วยเหลือนักศึกษาที่อาจถูกไล่ออกเพื่อให้ยังสามารถได้เรียนต่อ การผลิตอุปกรณ์สำหรับผู้พิการในราคาถูก การให้บริการที่พักอาศัยเพื่อช่วยผู้สูงอายุจากการต้องอยู่ในบ้านพักคนชราอย่างโดดเดี่ยว การรับกำจัดขยะ เป็นต้น

บทความ

จากคอลัมน์ :

GREEN

INDUSTRY

หนังสือพิมพ์

โพสทูเดย์ โดย

ดร.วิฑูรย์ สิมะโชคดี

76

**ธุรกิจที่มีความ
รับผิดชอบต่อสังคม
(CSR -Corporate
Social
Responsibility)**

ธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) เป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมของกิจการหรือธุรกิจที่แสวงหากำไรตามปกติ แต่ SE คือตัวธุรกิจเองที่มีเป้าหมายไม่ได้แสวงหากำไรสูงสุด แต่มีเป้าหมายที่จะเป็นวิถีทางหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

ที่มา [http://](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[businessconnection](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[knowledge.](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[blogspot.com/2012](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[/06/socail-](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[enterprise-se-1-se.](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

[html#VukJidJ97IU](http://businessconnectionknowledge.blogspot.com/2012/06/socail-enterprise-se-1-se.html#VukJidJ97IU)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

77

นักพัฒนาสังคม

นักเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่พึงปรารถนา สังคมที่พึงปรารถนาประกอบด้วยสังคมที่มีความยุติธรรม (justice) สังคมที่มีความเสมอภาค (equality) สังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน (solidarity) และเป็นสังคมที่มีสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยการเสียสละ จริ่งใจ (participation) เพื่อให้สังคมได้รับการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังกล่าว

ศ.ดร.จำนงค์
อดิวัฒนสิทธิ์

78

นักสังคมสงเคราะห์

ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

ยุพา วงศ์ไชย

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในลักษณะวิชาชีพ (Professional) ที่ผ่านกระบวนการฝึกฝนในด้านความรู้ ทักษะ และทักษะจากสถาบันทางการศึกษาต่างๆ มา
2. ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในลักษณะอาสาสมัคร (Voluntary)

79

บ้านมั่นคง

การพัฒนาที่อยู่อาศัยใหม่ที่จะนำไปสู่การสร้างครอบครัว และสร้างชุมชนที่มั่นคงร่วมกัน อาทิ สิทธิในที่ดินมั่นคง โดยการระบุชื่อ หรือเช่า/อนุญาต ให้อยู่อาศัยอย่างถูกต้อง การมีระบบกองทุนสวัสดิการการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การดูแลเด็ก คนชรา ยาเสพติด และการจัดการด้านอื่นๆ เพื่อให้เป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทรและเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ โดยมีทั้งการปรับปรุงชุมชนในที่ดินเดิม และสร้างชุมชนในที่ดินใหม่ ซึ่งรูปแบบอาจหลากหลายตามเงื่อนไขและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน

คู่มือการจัดทำ
โครงการบ้านมั่นคง
ปี 2547

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

80

บุคคลที่อยู่ในสภาวะ
ยากลำบาก
และไม่อาจพึ่งพา
บุคคลอื่นได้

1. บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน หมายถึงบุคคลสัญชาติไทยที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพเนื่องจากเหตุหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัว
 - (ก) ตาย
 - (ข) ทอดทิ้ง สบสูญหรือต้องโทษจำคุก
 - (ค) ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรงไม่สามารถประกอบอาชีพได้
 - (ง) ไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ด้วยเหตุอื่นใด
2. คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิม ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม มาอยู่ในที่สาธารณะ หรือบุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาตั้งครอบครัวหรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ในที่สาธารณะ และทั้งสองกลุ่มอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อยๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้นๆ
3. บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว หมายถึงบุคคลสัญชาติไทยที่มาทำภารกิจบางอย่างและไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินเช่าที่พัก
4. บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ หมายถึงบุคคลที่ถูกบันทึกทางทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่มิได้รับการรับรองในสถานะคนสัญชาติโดยรัฐนั้นหรือรัฐอื่นใด ที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ
5. บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึงคนไร้รัฐ ซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ได้ แต่มีเหตุทำให้ตกหล่นจากทะเบียนราษฎร ทั้งของประเทศต้นทางและของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

ประกาศ
คณะกรรมการ
คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
เรื่องกำหนดประเภท
หรือลักษณะ
ของบุคคลที่อยู่ใน
สภาวะยากลำบาก
และไม่อาจพึ่งพา
บุคคลอื่นได้

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

81

บริการสังคม
(Social services)

สิ่งที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้ผู้รับมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรือไม่ตกต่ำลงกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ บริการสังคมยังมีความหมายครอบคลุมการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จัดให้มีองค์ประกอบด้วย การนำส่งสิ่งที่จัดให้มีขึ้นไปยังกลุ่มเป้าหมาย การทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงสิ่งที่จัดให้มีขึ้น และการให้บริการสิ่งที่จัดให้มีขึ้นแก่กลุ่มเป้าหมาย ที่ตั้งของผู้ให้บริการ

บริการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกลุ่มบุคคลอื่นที่เดือดร้อนยากจน และขาดโอกาสในสังคม คำนี้เป็นคำเดียวกับการสังคมสงเคราะห์ (Social Work) ซึ่งใช้ในวิชาการ บริการสังคม หมายถึงรวมถึงบริการด้านสุขภาพอนามัย การจัดหางาน การจัดหาที่อยู่อาศัย ฯลฯ ทั้งที่โดยราชการและเอกชน

บริการหรือกิจกรรมที่สังคมซึ่งอาจเป็นรัฐบาลหรือเอกชน หรือทั้งเอกชนและรัฐบาลรวมกันจัดขึ้น โดยมุ่งต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชากร ตลอดจนการป้องกันและบำบัดความเดือดร้อนต่างๆ ให้แก่ประชากร ดังนั้น บริการสังคมจึงเป็นงานหลายด้านหลายอย่างที่ปฏิบัติกันในแต่ละประเทศ ในกรณีประเทศไทยไม่ใช่งานของกรมประชาสงเคราะห์แห่งเดียว แต่เป็นงานที่แบ่งแยกกันทำอยู่หลายกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งเอกชน แต่ถ้าเป็นบริการที่รัฐจัดให้และบริหารงานโดยกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จะเรียกว่าเป็นบริการสวัสดิการของรัฐ

ประจักษ์
 ฟ้าประสานไทย
 วารสารสังคมศาสตร์
 ปีที่ 11 ฉบับที่ 1
 (ม.ค.-มี.ย.2558)
 หน้า 89

พจนานุกรมศัพท์
 ทางสังคมวิทยา

ศ.นิคม จันทรวินิจ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การบริการสังคมเป็นการบริการที่ดำเนินงานโดยรัฐบาลหรือเอกชนเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนในด้านการหน้าที่ทางสังคมให้สามารถปรับตัวอย่างเหมาะสม พื้นฟูสภาพจากการสูญเสียการหน้าที่ทางสังคมให้กลับมาปรับตัวอย่างเหมาะสมตลอดจนพัฒนาให้บรรลุการหน้าที่ทางสังคมตามศักยภาพ สามารถใช้บริการเพื่อตอบสนองปัญหาความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม เช่น บริการปรึกษา บริการเฉพาะด้านอื่นๆ เป็นต้น

ผศ.ดร.กิตติพัฒน์
นนท์ปัทมะดุลย์

กิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระเบียบ เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมด้วยการที่จุดมุ่งหมายนี้จะสัมฤทธิ์ผลด้วยดีโดย

องค์การ
สหประชาชาติ

1. การใช้เทคนิคและวิธีการที่มุ่งช่วยให้บุคคล กลุ่ม และชุมชนต่างๆ สามารถได้รับบริการตามความต้องการ และสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปรับตนให้เข้ากับลักษณะที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปทุกลักษณะในสังคมด้วยดี และโดย
2. การดำเนินงานร่วมกันในการปรับปรุงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น

บริการสังคมนั้น ครอบคลุมถึงการให้บริการอย่างกว้างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการกินดีอยู่ดีของประชาชนและเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ให้ดีขึ้น แรงจูงใจที่สำคัญยิ่งคือ การเน้น ให้ประชาชนมีความตระหนักว่าทุกชุมชนย่อมจะต้องรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ตลอดจนผู้ที่มิใช่ควาสนาต่อยกว่า และจะต้องช่วยจัดหาบริการต่างๆ ให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถบริการนั้นๆ ได้ด้วยตนเอง

ความหมายที่ใช้
ในประเทศอังกฤษ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

บริการต่างๆ ที่จัดให้แก่แต่ละบุคคล ตลอดจนครอบครัว ภายใต้ความอุปถัมภ์ของสังคม ทั้งนี้รวมถึงบริการอิสระ สาขาอื่นๆ อันได้แก่ สุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การประกันสังคมแก่ประชาชน ดังนั้น บริการเหล่านี้จึงอาจจะจัดขึ้น เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนมีสุขภาพอนามัย การศึกษา และสวัสดิภาพดีเป็นเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลให้ดีขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนรู้จักใช้สิทธิในการบริการและสถาบันต่างๆ ในสังคมได้โดยสะดวก ตลอดจนเพื่อช่วยเหลือบุคคลให้ดีขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนรู้จักใช้สิทธิในการรับบริการและสถาบันต่างๆ ในสังคมได้โดยสะดวก ตลอดจนเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ประสบความยุ่งยาก และต้องการบริการต่างๆ

ความหมาย
ที่ใช้ในประเทศ
สหรัฐอเมริกา

รวมถึงการบริการต่างๆ อาทิ บริการสวัสดิการครอบครัว และเด็ก การสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน การสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ฝ่ายกายและฝ่ายจิต บริการอาคารสงเคราะห์ การสงเคราะห์ในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบริการประเภทปลีกย่อยที่เรียกว่า “Social Welfare Services” ในกรณีที่บริการเหล่านั้นเน้นการช่วยเหลือแต่ละบุคคลและครอบครัวที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตน และการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีความบกพร่องนานับประการที่จำเป็นต้องขจัดหรือแก้ไขให้หมดสิ้นไป ฉะนั้น บริการสังคมในประเทศเหล่านี้จึงกินความหมายของบริการเหล่านี้ คือ

ความหมาย
ที่ใช้ในประเทศ
ที่กำลังพัฒนา

1. การช่วยเหลือฉุกเฉินสังคม
2. โปรแกรมสุขภาพอนามัยต่างๆ กินความถึงโปรแกรมทุกประเภทที่ไม่ใช่บริการทางการแพทย์ของเอกชน
3. การให้บริการ การศึกษาของรัฐ
4. กิจกรรมด้านอาคารสงเคราะห์ของรัฐทุกประเภท
5. โปรแกรมเกี่ยวกับกำลังคน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการชดเชยการขาดสวัสดิภาพ อันมีมูลเหตุมาจากสังคม และเพื่อเป็นการบริการแทนเงินเดือนประเภทต่างๆ

ศ.ริชาร์ด ทิทมัสส์
(Professor R. Titmuss)

กิจกรรมหรือบริการต่างๆ ที่รัฐบาลหรือเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจจัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน ชุมชน และสังคมโดยส่วนรวม ในการแก้ไข บำบัด และป้องกันปัญหาในระดับต่างๆ ทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคม ตลอดจนในการฟื้นฟู เสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถทางอารมณ์ จิตใจ และพัฒนาสังคมตลอดจนประเทศในที่สุด

ดร.ศรีทัฬหิม
พานิชพันธ์, 2525

บริการสังคมเป็นมาตรการเสริมให้ชีวิตมนุษย์ในสังคม มีความผาสุก และความมั่นคงมากขึ้น ยิ่งมีบริการสังคมมาก ก็ยิ่งแสดงถึงความก้าวหน้าของสังคม แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการแห่งการช่วยตนเอง และความรับผิดชอบของประชาชนด้วย จึงจะเป็นบริการสังคมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ดร.สยาม รัตนวิจิตร,
2523

82

บทบาทเพศ
(sex roles)

เป็นบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย อันเป็นผลแตกต่างทางชีวภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดของแต่ละเพศ เป็นบทบาทเฉพาะที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนทดแทนกันได้

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

83

บทบาทหญิงชาย
(Gender roles)

กิจกรรมที่ได้รับมอบหมายและตำแหน่งทางสังคมของผู้ชายและผู้หญิง บทบาทเหล่านี้จะช่วยให้ในการพิจารณา การได้รับโอกาสและเข้าถึงทรัพยากรของผู้ชายและผู้หญิง โดยขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นหญิงเป็นชายที่แต่ละสังคมและวัฒนธรรมกำหนด ในขณะที่บทบาทความเป็นหญิงเป็นชายจะสร้างความคาดหวังและข้อจำกัดบางอย่างต่อทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่บทบาทเหล่านี้ก็จะคงไว้ซึ่งสถานะที่ต่ำกว่าของผู้หญิงในสังคม บทบาทหญิงชาย มักจะเป็นภาพสะท้อนที่เป็นชั่วคราวข้าม จึงมีผลทำให้บางคนเข้าใจว่าการแบ่งบทบาท เป็นสิ่งที่มีความแต่กำเนิด และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตามในขณะที่เพศของเราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่บทบาทชายหญิงนั้นเกิดจากการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

พจนานุกรม
ด้านการส่งเสริม
ความเสมอภาค
หญิงชาย
(<http://www.gender.go.th>)

84

ประชานิยม

จำแนกประชานิยม ออกเป็น 5 ความหมาย ได้แก่

1. ประชานิยมในรัสเซียและอเมริกา เป็นประชานิยมในความหมายดั้งเดิม ที่เกิดขึ้นในรัสเซียและอเมริกา ในปลายศตวรรษที่ 19 หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เห็นว่าประชาชนสำคัญที่สุด โดยทั้งในรัสเซียและอเมริกานั้น ขบวนการประชานิยมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น คือชาวนา ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของสังคม
2. ประชานิยมในละตินอเมริกา เป็นขบวนการประชานิยมที่เริ่มต้นขึ้นในอาร์เจนตินาตั้งแต่ทศวรรษ 1920 โดยเป็นขบวนการที่มีผู้นำสูงสุดคือ ฮอนเปรอง ที่มีความโดดเด่น มีเสน่ห์ มีบารมีเป็นที่น่าจับตา จับใจประชาชน และมีนโยบายสงเคราะห์คนยากจน เพื่อใช้เป็นฐานเสียงและฐานนโยบายทางการเมือง มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้นำกับประชาชน

หนังสือ “ทักษิณา-ประชานิยม”
ดร. อเนก
เหล่าธรรมทัศน์
<http://thaipublica.org>
วันที่ 25 เมษายน
2559

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

3. ประชานิยมในประเทศตะวันตก คือ การเมืองที่มีพรรคการเมืองบางพรรค ได้รับความสนับสนุนจากสามัญชน จากนโยบายที่เป็นที่ชื่นชอบ หรือมีอุดมการณ์ตรงกัน
4. ประชานิยมในฐานะแนวทางการพัฒนา ใช้เรียกแนวคิดการพัฒนาที่เน้นภาคชนบท เน้นภาคเกษตร เน้นการพัฒนาไร้ขนาด เล็ก ขนาดกลาง ของเกษตรกรอิสระ หรือสหกรณ์ที่ชาวไร่ชาวนามารวมกัน เป็นทางเลือกของการพัฒนาที่ไม่เน้นการพัฒนาให้เป็นเมืองแบบตะวันตก นั่นเอง
5. ประชานิยม คือการให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าแก่ประชาชน คือการเมืองที่ให้คุณค่าแก่ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปหรือชนชั้นล่าง การเมืองที่เห็นความสำคัญของประชาชนทั่วไปจึงเป็นประชานิยมเสมอ

85

ประชารัฐ

“ประชารัฐ” ความหมายอย่างแคบในทางวิชาการ หมายถึง การที่ประชาชนและรัฐร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับการณรงคืประชาสัมพันธ์ “สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก” “ประชารัฐ” ความร่วมมือร่วมใจของรัฐและประชาสังคม เพื่อร่วมแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และขับเคลื่อนการพัฒนา

พลเดช ปิ่นประทีป,
2558

86

ประชาสังคม

ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง ด้วยเป็นแนวคิดที่กว้างจึงมีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย โดยทั่วไปประชาสังคม หมายถึง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่พื้นที่ภาครัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ

สิริพรรณ
นกสวน สวัสดิ์
และคณะ
พฤศจิกายน, 2557

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

และภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไร ในพื้นที่ประชาสังคม ประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากรัฐ และอยู่นอกบริบทการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคม อาจมีวัฒนธรรม วิธีชีวิต วิธีคิด อันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ตกเถียงแลกเปลี่ยนความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกัน รวมถึงต้องมียุทธศาสตร์ร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม โดยลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจระหว่างสามพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย

กลุ่มของประชาชนซึ่งมีจิตสำนึกคุณธรรม เพื่อส่วนรวม ที่รวมตัวกันเป็นคณะบุคคล องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรเอกชนอื่น ด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

ระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการส่งเสริม
ประชาสังคม
เพื่อการพัฒนา
พ.ศ.2551

87

ปัญหาสังคม
(Social Problem)

ผลกระทบทางลบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งในระดับความสัมพันธ์ในครัวเรือน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตของครอบครัว และสมาชิกในชุมชน เช่น ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย ยาเสพติด การศึกษา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

รวบรวมคำสำคัญ
ในงานพัฒนาสังคม
สวัสดิการสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์
สมพ. 02/2546

คำศัพท์	ความหมาย	แหล่งที่มา
	<p>สภาวะที่เกิดขึ้นในสังคมและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวม ทำให้สังคมต้องคุณภาพเกิดความอ่อนแอ ขาดสมดุล</p>	<p>การเคหะแห่งชาติ (รวบรวมคำสำคัญ ในงานพัฒนาสังคม สวัสดิการสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์ สมพ. 02/2546)</p>
	<p>สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งกระทบกระเทือนต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมในแนวทางที่ไม่พึงประสงค์ และทำให้เกิดความรู้สึกว่าควรจะมีการกระทำบางอย่าง และการกระทำนั้นๆ จะต้องมีคนจำนวนหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมกัน</p>	<p>คณะกรรมการ ส่งเสริมและพัฒนา งานสังคมสงเคราะห์ แห่งชาติ, 2527</p>
<p>88 ผู้ช่วยคนพิการ</p>	<p>บุคคลซึ่งให้ความช่วยเหลือคนพิการเฉพาะบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด</p>	<p>พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ.2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556</p>
<p>89 ผู้ดูแลคนพิการ</p>	<p>บิดา มารดา บุตร สามีภรรยา ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นใด ที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการ</p>	<p>พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ.2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556</p>

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

90

ผู้ด้อยโอกาส
(Vulnerable
Group)

ผู้ที่ประสบปัญหาเดือดร้อน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข การเสียเปรียบ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่างๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้ตามปกติ หรือจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ รวมทั้งผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคม ได้แก่ ผู้ที่หลุดจากกลไกทางสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือบริการทางสังคมได้ หรือถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมหรือทางการเมือง ขาดสิทธิประโยชน์และโอกาสที่จะยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น

กลุ่มคนที่มีข้อเสียเปรียบ (เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนอื่นๆ ในสังคม) ในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมหนึ่งๆ หรือการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมได้น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ อันส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตที่ดีและมีคุณภาพในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้นๆ และยังทำให้ระดับคุณภาพชีวิตต่ำกว่าระดับเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมหรือต่ำกว่าระดับความมั่นคงขั้นต่ำที่รัฐบาลต้องการให้ครอบคลุมถึงสมาชิกทุกคนในสังคม ทั้งความมั่นคงด้านรายได้ ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และความมั่นคงด้านอื่นๆ เป็นต้น

แผนพัฒนา
งานสวัสดิการสังคม
และสังคมสงเคราะห์
แห่งชาติ
ฉบับที่ 4
(2545-2549)

รศ.อรทัย อาจอ่ำ
สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

91

**ผู้ประกอบวิชาชีพ
สังคมสงเคราะห์**

บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ และทักษะทางสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน หรือชุมชน เพื่อให้กระทำหน้าที่ทางสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

พระราชบัญญัติ
วิชาชีพ
สังคมสงเคราะห์
พ.ศ.2556

92

**ผู้ประกอบวิชาชีพ
สังคมสงเคราะห์รับ
อนุญาต**

บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือรับอนุญาตจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

พระราชบัญญัติ
วิชาชีพ
สังคมสงเคราะห์
พ.ศ.2556

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

93

ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย

(The homeless)

คนไร้บ้าน เช่น คนด้อยโอกาส บุคคลเร่ร่อน คนเร่ร่อน ไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง เป็นต้น แต่ละคำมีนัยยะที่แตกต่างกันไป แต่เป็นคำที่สื่อความหมายในแง่ลบในทำนองเดียวกันกับการนิยามคนชายขอบกลุ่มอื่นๆ กล่าวคือ คนไร้บ้านถูกมองเป็นคนยากจนและด้อยโอกาส ไร้ศักยภาพในการจัดการชีวิตตนเอง อันเนื่องมาจาก ปัญหาความทุพพลภาพของร่างกาย ความขัดสนทาง เศรษฐกิจ การมีปัญหาครอบครัว ฯลฯ ซึ่งคนเหล่านี้ จำเป็นต้อง “ได้รับการพัฒนา”

คู่มือสนับสนุน
การดำเนินงาน
ของกลไกพัฒนา
มาตรฐานคุณภาพ
ชีวิตคนพิการ
ระดับพื้นที่

94

ผู้สูงอายุ

(Older Persons)

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

<http://humanset.org>
วันที่ 26 เมษายน
2559

95

มาตรฐานการ
พัฒนาคุณภาพ
ชีวิตคนพิการ

ระบบการติดตามและประเมินคุณภาพชีวิตคนพิการ ด้านการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ ที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พ.ก.) พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 7 ดัชนี 8 องค์ประกอบ และ 26 ตัวชี้วัด โดยดัชนี 7 ด้าน ของมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการประกอบด้วย

1. สิทธิและความเท่าเทียม
2. สุขภาวะคนพิการ
3. การศึกษา
4. อาชีพ การจ้างงานและรายได้
5. การออกสู่สังคม
6. กีฬาและนันทนาการ
7. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

พระราชบัญญัติ
ผู้สูงอายุ
พ.ศ.2546
และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2553

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

96

ยากไร้

ยากจน, ขาดแคลน, สิ้นไร้ไม่ตอก, ขาดแคลนไปทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นคนยากไร้ ความยากไร้ การขาดแคลน

ความสามารถขั้นพื้นฐาน ซึ่งเกิดจากการไม่เข้าถึงบริการพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ไม้รู้หนังสือ เพราะเข้าไม่ถึงบริการทางการศึกษา อายุสั้นจากการเจ็บป่วยเพราะโรคที่ป้องกันได้ เพราะเข้าไม่ถึงบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542

<http://www.online-english-thai-dictionary.com>

97

เยาวชน (Youth)

บุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

98

ระบบเตือนภัย (Warning System)

ระบบที่ใช้ในการกำกับ ติดตามตัวชี้วัดวิกฤตพื้นฐาน และข้อมูลที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และค้นหาข้อเท็จจริงของข้อมูลที่จะนำไปสู่การวางแผน ทำนายคาดการณ์ สถานการณ์ ปัจจัยสำคัญของระบบเตือนภัย คือ มีการกำกับ ติดตามผล อย่างเป็นระบบ

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ระบบที่มีศักยภาพในการประมวลผลข้อมูลและแจ้งเตือนตามช่วงระยะเวลา เพื่อให้บุคคล ชุมชน และหน่วยงานที่เสี่ยงต่อภัยมีเวลาเพียงพอในการเตรียมการและรับมือได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดโอกาสการเกิดอันตรายและความสูญเสีย

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558

99

ระบบ

สวัสดิการสังคม

ระบบการจัดบริการทางสังคมที่มีการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะภายใต้การบูรณาการความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์และภาคส่วนอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการทางสังคมที่มีองค์ประกอบ 4 เสา ได้แก่

เสาที่ 1 การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance)

เสาที่ 2 การประกันสังคม (Social Insurance)

เสาที่ 3 การบริการสังคม (Social Services)

เสาที่ 4 การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership support)

แผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่สอง พ.ศ.2555-2559 (คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ)

การช่วยเหลือ

ทางสังคม

(Social Assistance)

เสาที่ 1 การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) หมายถึง มาตรการหนึ่งของระบบสวัสดิการสังคมไทย เป็นการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐที่ใช้เครื่องมือการทดสอบความจำเป็นของผู้ใช้บริการ (means-test) ที่ใช้กระบวนการและขั้นตอนทางสังคมสงเคราะห์ในการประเมินปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ การวางแผน การดำเนินงานโดยการจัดบริการที่เหมาะสมในลักษณะต่างๆ กับกลุ่มเป้าหมาย บริการลักษณะนี้จึงเป็นบริการสงเคราะห์แก่กลุ่มเด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ประสพภัยที่มีปัญหาความเดือดร้อน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

**การประกันสังคม
(Social Insurance)**

เสาที่ 2 การประกันสังคม (Social Insurance) หมายถึง มาตรการหนึ่งของระบบสวัสดิการสังคมไทย เป็นการ จัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐเพื่อคุ้มครองป้องกัน ประชาชนที่มีรายได้ไม่ได้รับความสะดวกเมื่อต้อง สูญเสียรายได้ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือมีรายได้ ไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ เพื่อให้มีหลักประกันด้าน การดำรงชีพได้ตามสมควร โดยครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้ใช้ แรงงาน ข้าราชการและประชาชนทั่วไป

**การบริการสังคม
(Social Services)**

เสาที่ 3 การบริการสังคม (Social Services) หมายถึง มาตรการหนึ่งของระบบสวัสดิการสังคมไทย เป็นการ จัดสวัสดิการสังคมโดยรัฐและเอกชนที่มีต่อประชาชน เพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของ ประชาชน แต่การเข้าสู่สังคมสวัสดิการในปี 2560 ในที่นี้ หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการสังคมโดยรัฐ ที่เน้นหลักการความเสมอภาค (ความครอบคลุม) ความเท่าเทียม (ทั่วถึง) ความเป็นธรรมทางสังคม (เข้าถึง บริการได้จริง) วัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการ พื้นฐานของประชาชน ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. การศึกษา ขยายโอกาสเรียนฟรีจาก 12 ปี เป็น 15 ปี สิทธิทางการศึกษาของคนพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย บริการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
2. การสาธารณสุข การบริการสุขภาพประชาชนใน 3 ระบบ ได้แก่ ระบบสวัสดิการข้าราชการ และ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ระบบการประกันสังคม ภายใต้ สิทธิประโยชน์การรักษาพยาบาลนอกเวลาการทำงานของผู้ประกันตน และระบบหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า
3. สิ่งอำนวยความสะดวก จัดบริการอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ และผู้สูงอายุ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

**การสนับสนุน
หุ้นส่วนทางสังคม
(Social
partnership
support)**

4. ที่อยู่อาศัย โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบทตาม
แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โครงการบ้าน
เอื้ออาทร โครงการบ้านมั่นคง

เสาที่ 4 การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social
partnership support) หมายถึงหนึ่งในมาตรการทาง
สังคมของการสร้างสังคมสวัสดิการที่เป็นการดำเนินการ
ขององค์กรชุมชน ภาคธุรกิจ เอกชน ที่เข้ามาช่วยเหลือ
รับผิดชอบต่อปัญหาสังคม และกิจการประกันภัยของ
เอกชน

- การรวมกลุ่มขององค์กรชุมชนที่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา
- การดำเนินกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม
- (Corporate Social Responsibility : CSR)
- การประกันภัยของเอกชน : ประกันชีวิต ประกัน
วินาศภัย

100

**รัฐสวัสดิการ
(welfare State)**

รัฐที่มีนโยบายของประเทศที่คำนึงถึงการกระจายความ
มั่งคั่งในสังคมประเทศออกไปสู่ประชาชนพลเมือง
ทั่วประเทศอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยมุ่งจัดบริการ
ต่างๆ ให้ประชาชนทุกคนมีความมั่นคงในการดำรง
ชีวิต อาทิ มีที่อยู่อาศัย มีการรักษาพยาบาลและการ
ดูแลสุขภาพอนามัย ได้รับการศึกษา มีรายได้จากการ
ทำงานที่เป็นงานสุจริตและงานนั้นไม่ทำให้ต้องเสื่อมเสีย
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนได้รับความมั่นคง
ทางสังคม อันประกอบไปด้วย การประกันสังคมและ
การสงเคราะห์ประชาชนทางสังคม การดูแลผู้สูงอายุ
ผู้พิการทุพพลภาพ และผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน
นานาประการ ทั้งนี้ รัฐสวัสดิการจำเป็นต้องใช้งบประมาณ
จำนวนมาก จึงต้องจัดเก็บภาษีอัตราก้าวหน้า ภาษี
มรดกและภาษีอสังหาริมทรัพย์ในสัดส่วนที่สูงมาก

รศ. ดร.กิติพัฒน์
นนท์ปัทมะดุลย์
คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
พ.ศ.2553

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

หรืออย่างน้อยก็สูงกว่าประเทศที่ไม่มีรัฐสวัสดิการที่ดีที่สุด ส่วนใหญ่เป็นประเทศในกลุ่มยุโรปเหนือหรือกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ได้แก่ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก

รัฐชาติหรือสังคมที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น

การที่รัฐพยายามจัดหาสวัสดิการให้กับประชาชนให้มากที่สุด หมายความว่า ประกันมาตรฐานขั้นต่ำของประชาชนให้มีการกินดีอยู่ดี ตั้งแต่การเลี้ยงดูบุตร การให้บริการทางการศึกษา การให้บริการด้านการรักษาพยาบาลเวลาเจ็บป่วย และที่สำคัญก็คือให้ความช่วยเหลือเวลาไม่มีรายได้เนื่องจากไม่มีงานทำ ประชาชนทุกคนได้รับสวัสดิการในปัจจุบันพื้นฐานที่จำเป็น

อภิชัย พันธเสน
อาจารย์ประจำ
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

จอน อึ้งภากรณ์
เครือข่ายประชาชน
เพื่อรัฐสวัสดิการ

101

แรงงานข้ามชาติ (Migrants)

บุคคลผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย คนต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 หมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย และกำหนดไว้ว่า คนต่างด้าวจะทำงานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมการจัดหางานหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมายเท่านั้น

แรงงานข้ามชาติในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบรรดาแรงงานข้ามชาติ และสมาชิกในครอบครัวของเขาเหล่านั้น ไว้ในมาตรา 2 “บุคคลซึ่งจะถูกว่าจ้างให้ทำงาน กำลังถูกว่าจ้าง หรือเคยถูกว่าจ้างทำงาน โดยได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนของชาตินั้น”

<http://www.statelessperson.com>

สหประชาชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

102

แรงงานต่างด้าว
หลบหนีเข้าเมือง

บุคคลสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ไม่เข้ามาตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงาน แต่ไม่รวมถึงสมาชิกในครอบครัวของบุคคลดังกล่าว หรือกล่าวได้ว่าเป็นแรงงานหลบหนีเข้าเมืองระดับล่างที่ทำงานโดยใช้แรงงานเป็นหลัก

www.fm97mhz.com
วันที่ 26 เมษายน 2559

103

แรงงานนอกระบบ
(Informal Workers)

ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาจ้างที่เป็นทางการ หรือไม่มีนายจ้างตามความหมายของกฎหมายแรงงาน ไม่ได้ทำงานอยู่ในสถานประกอบการของนายจ้าง ไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่แน่นอน หรือเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นผู้ที่ทำงานชั่วคราว แรงงานนอกระบบ จึงเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกรอบความคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม ทำให้ไม่มีหลักประกันความมั่นคงใดๆ ในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานที่มั่นคง ค่าตอบแทนแรงงานที่เป็นธรรม สุขภาพ ความปลอดภัยในการทำงาน และความมั่นคงในการดำรงชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยชรา

http://www.homenetthailand.org
วันที่ 25 เมษายน 2559

104

โรงรับจำนำ

สถานที่รับจำนำซึ่งประกอบการรับจำนำสิ่งของเป็นประกันหนี้เงินกู้เป็นปกติธุระ แต่ละรายมีจำนวนเงินไม่เกินหนึ่งแสนบาท และหมายความรวมถึงการรับหรือซื้อสิ่งของโดยจ่ายเงินให้สำหรับสิ่งของนั้นเป็นปกติธุระ แต่ละรายมีจำนวนเงินไม่เกินหนึ่งแสนบาท โดยมีข้อตกลงหรือเข้าใจกันโดยตรงหรือปริยายว่า จะได้ไถ่คืนในภายหลังด้วย

พระราชบัญญัติ
โรงรับจำนำ
(ฉบับที่ 4)
พ.ศ.2534

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

105

หลีกหนีภัย หลบหนีภัย เช่น ลี้ภัยการเมือง ลี้ภัยสงคราม

<http://dictionary.sanook.com>

ลี้ภัย

วันที่ 26 พฤษภาคม 2559

(seek asylum)

106

วิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้และทักษะทางสังคมสงเคราะห์ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน หรือชุมชน เพื่อให้กระทำหน้าที่ทางสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

พระราชบัญญัติ

วิชาชีพ

วิชาชีพ

สังคมสงเคราะห์

สังคมสงเคราะห์ พ.ศ.2556

107

วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่ต้องขึ้นทะเบียน และได้รับใบอนุญาตจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

พระราชบัญญัติ

วิชาชีพ

วิชาชีพ

สังคมสงเคราะห์รับ

สังคมสงเคราะห์

อนุญาต

พ.ศ.2556

108

นิติบุคคลซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ของภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มีใช้การสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าของเป็นสำคัญ และมีลักษณะพิเศษ

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วิสาหกิจเพื่อสังคม

วาระปฏิรูปพิเศษ 1 :

วิสาหกิจเพื่อสังคม

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

109

**เศรษฐกิจพอเพียง
(Sufficiency
economy)**

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 25 ปี และเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 พระองค์ก็ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้อยู่รอดและอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ “ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 19 กรกฎาคม 2517)

เสรี พงศ์พิศ
100 ร้อยคำที่ควรรู้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนอาคารไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มและถ้าเสาเข็มไปเสียด้วยเข้าไป” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววารสารชัยพัฒนา)

“การเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่าพอเพียงกับตัวเอง” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 4 ธันวาคม 2540)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยึดหลัก”ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอ พร้อมรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่มา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559

110

สถานการณ์ค้าประเวณี

สถานที่ที่จัดไว้เพื่อการค้าประเวณีหรือยอมให้มีการค้าประเวณี และให้หมายความรวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการติดต่อหรือจัดหาบุคคลอื่นเพื่อกระทำการค้าประเวณีด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539

111

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ

สถานที่ที่ทางราชการจัดให้มีขึ้น หรือสถานที่ที่มูลนิธิ สมาคมหรือสถาบันอื่นจัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและพัฒนาอาชีพแก่ผู้รับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

112

สถานคุ้มครอง
สวัสดิภาพ(Welfare and
Protection Home)

สถานที่ให้การศึกษ อบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความ
ประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทาง
ด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครอง
สวัสดิภาพ

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

113

สถานธนาุเคราะห์

โรงรับจำนำที่สำนักงานธนาุเคราะห์ ได้จัดตั้งขึ้นตาม
กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ สังกัดสำนักงานธนาุเคราะห์
กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีทั้งหมด
35 แห่ง ดังนี้

1) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย 2) เขตพระนคร
3) เขตธนบุรี 4) เขตราชเทวี 5) อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี 6) เขตบางกอกน้อย 7) เขตจตุจักร
แขวงจอมพล 8) เขตประเวศ 9) เขตบางเขน
10) เขตธนบุรี 11) เขตบางซื่อ 12) เขตภาษีเจริญ
13) เขตยานนาวา 14) เขตจอมทอง แขวงบางขุนเทียน
15) เขตบางเขน 16) ถนนพหลโยธิน แขวง
ลาดยาว เขตจตุจักร 17) แขวงบางมด เขตจอมทอง
18) เขตดินแดน 19) แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ
20) แขวงบางนา เขตบางนา 21) เขตดอนเมือง
22) เขตมีนบุรี 23) อำเภอปากเกร็ด จังหวัด
นนทบุรี 24) เขตบางบอน 25) แขวงหนองค้างเขต
เขตหนองแขม 26) แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
27) เขตคันนายาว 28) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
29) เขตสวนหลวง 30) เขตลาดกระบัง
31) เขตสายไหม 32) เขตทุ่งครุ 33) อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรปราการ 34) ตำบลบางกะสอ อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี 35) อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ข้อบังคับกระทรวง
การพัฒนาสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์ ว่าด้วย
การบริหารงาน
สำนักธนาุเคราะห์
กรมพัฒนาสังคม
และสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์
พ.ศ.2545

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

114

สถานพัฒนา
และฟื้นฟู
(Development and
Rehabilitation
center)

สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนจนการศึกษา แนะนำ และการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

115

สถานพินิจ

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

116

สถานรับเลี้ยงเด็ก
(Children care
center/
Residential care
for children)

สถานที่รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์ และมีจำนวนตั้งแต่ หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

117

สถานแรกรับ
(Reception Home)

สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

สถานที่ที่ทางราชการจัดให้มีขึ้น หรือสถานที่ที่มูลนิธิ สมาคม หรือสถาบันอื่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อรับผู้รับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพไว้เป็นการชั่วคราว เพื่อพิจารณาวิธีการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ให้เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล

พระราชบัญญัติ
ป้องกันและ
ปราบปราม
การค้าประเวณี
พ.ศ.2539

118

สถานสงเคราะห์

สถานที่ซึ่งช่วยเหลือหรืออุปการะผู้ที่มีความเดือดร้อน

พจนานุกรมแปล
ไทย-อังกฤษ
NECTEC 's
Lexitron Dictionary

สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 6 คน ขึ้นไป

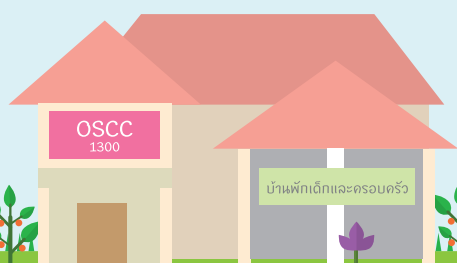
พระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546

119

สภาเด็กและเยาวชน

สภาเด็กและเยาวชน หมายถึง สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดและอำเภอที่จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 เพื่อเป็นองค์กรเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการดำเนินงานในด้านต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

สำนักงานส่งเสริม
สวัสดิภาพและ
พิทักษ์ เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส และ
ผู้สูงอายุ
www.bankae.go.th

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

120

สถานักเรียน

สถานักเรียนเป็นกิจกรรมหนึ่งของนักเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนตามกระบวนการนิติธรรม และเป็นกิจกรรมที่จะปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ความเป็นประชาธิปไตย มีจิตวิญญาณในการใช้ธรรมาภิบาล เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ เป็นต้นกลไกประชาธิปไตยที่มั่นคง เข้มแข็งของสังคมไทย

สำนักงาน
คณะกรรมการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
www.sportect.
obec.go.th/
stucouncil/
detailstucoun.pdf

121

สภาองค์กรชุมชน

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าว ประกอบด้วย

- ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนอนามัย เป็นต้น
- ตัวแทนของกลุ่ม องค์กรชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสีรวม กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น เข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุย เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน เป็นระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีต

สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

122

สวัสดิการ
กระแสหลัก

สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐ ที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึง ความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรม ครบถ้วน รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงิน การคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงาน ขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

<http://www.baanjomjut.com>

123

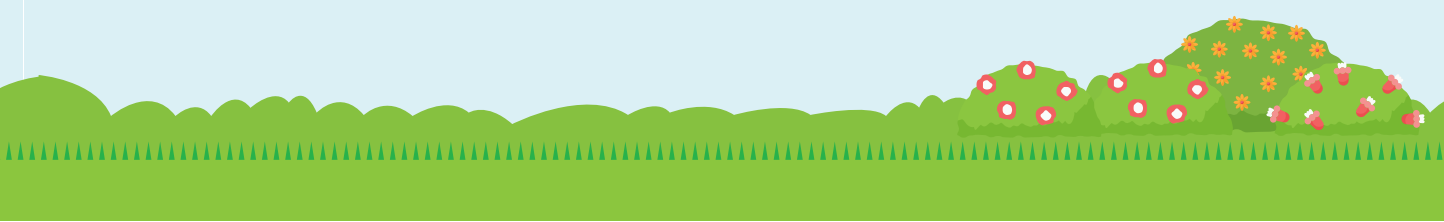
สวัสดิการ
กระแสรอง หรือ

สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็ง ของภาคชุมชน ภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้ จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความ สัมผัสใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย เป็นรูปแบบที่ไม่เป็น ทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน

ทิศทางและรูปแบบ
การจัดสวัสดิการ
สังคมของ
ประเทศไทย
2548

สวัสดิการทางเลือก

รูปแบบสวัสดิการแบบพหุลักษณะ ที่คำนึงถึงความ หลากหลาย ความต้องการของมนุษย์หลากหลาย แนวคิด วิธีการที่ต้องผสมผสานกันจากหลายวิชาชีพ หลายหน่วยงาน องค์กร ภาคีทุกภาคส่วน ร่วมกันคิด แก้ไขปัญหาบนพื้นฐานความสำคัญที่เสมอภาคแบบ หุ้นส่วน และการมีส่วนร่วมในฐานะ “เจ้าภาพร่วม” เช่นรูปแบบสวัสดิการชุมชนที่พบใน 4 ภาค กลุ่มลี้จจะ ออมทรัพย์ ในภาคเหนือ สวัสดิการภาคประชาชน (ออมวันละบาท) ของครูชบ ยอดแก้ว เป็นต้น สวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ ถือเป็น การให้ การรับ อย่างมีคุณค่า และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

124

สวัสดิการเก็บตก

สวัสดิการที่รัฐเข้ามามีบทบาทเมื่อครอบครัวและระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้แก่บุคคลได้

รศ.ดร.กิติพัฒน์
นนท์ปัทมะดุล
คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 2550

125

สวัสดิการชุมชน

การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่น ที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน

คู่มือการดำเนินงาน
โครงการสนับสนุน
การจัดสวัสดิการ
ชุมชน พ.ศ.2558
สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

126

สวัสดิการโดยรัฐ

เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้ประชาชน โดยคำนึงถึง ความครอบคลุมทั่วถึง เป็นธรรม ครอบคลุมรูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

รศ.ดร.กิติพัฒน์
นนท์ปัทมะดุล
คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 2550

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

127

สวัสดิการท้องถิ่น

สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผนโครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย 2548

128

สวัสดิการนิยม

ระบบการจัดทำบริการ โดยรัฐเป็นฝ่ายแบกรับความรับผิดชอบจัดสวัสดิการครอบคลุมทุกอย่างให้กับประชาชน ภายใต้ระบบสวัสดิการดังกล่าว รัฐมีภาระด้านค่าใช้จ่ายสูงมาก ทำให้ต้องจัดเก็บภาษีจากประชาชนในอัตราสูงเช่นกัน เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำบริการต่างๆ สมองความต้องการของประชาชนในทางปฏิบัติ สวัสดิการนิยมจะมีความหมายกว้างขวางเพียงใด ครอบคลุมบริการประเภทใดบ้างนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการของแต่ละประเทศ

ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า
<http://wiki.ac.th>

129

สวัสดิการพหุลักษณะ

สวัสดิการที่เปิดโอกาสให้ประชาสังคมได้เข้ามารับผิดชอบต่อสวัสดิการสังคมของประชาชน องค์กรการกุศล อาสาสมัคร ชุมชน ตลอดจนภาคเศรษฐกิจและธุรกิจพาณิชย์ในตลาดเสรีเข้ามาจัดบริการ โดยที่รัฐก็ไม่ได้ยุติการจัดการโดยเด็ดขาด ทว่าเข้ามาดูแลในระดับที่เหมาะสม

รองศาสตราจารย์ ดร.กิติพัฒน์ นนทปัทมดุล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550

130

สวัสดิการพื้นถิ่น

การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนกาชาดในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย 2548

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

131

สวัสดิการสังคม
(Social Welfare)

ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัยที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริหารทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

การปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นระบบรวบรวมวิถีแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นค่านิยมในสังคมและใช้ความรู้ ความชำนาญที่ได้ปฏิบัติมาในการแก้ปัญหาต่างๆ

การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าจะโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลครอบครัว กลุ่มคน และชุมชน ให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันต่อไป

ระบบของบริการสังคมและสถาบันที่จัดขึ้นอย่างมีระเบียบ เพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนและกลุ่มมีมาตรฐานของชีวิตและสุขภาพอนามัยในระดับที่น่าพอใจ ตลอดจนมีสัมพันธภาพส่วนตัว และสัมพันธภาพทางสังคมที่เปิดโอกาสให้แต่ละคนและกลุ่มมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและกลุ่ม ให้สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวและชุมชนด้วย

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
พ.ศ.2546
แก้ไขเพิ่มเติม
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2550

Edmand a. Smith
and
Nathan E.Cohen

Encyclopedia
Britannica

องค์การ
สหประชาชาติ

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การดำเนินการทุกอย่างทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม เป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตรา และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เพื่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

สุวรรณ รื่นยศ

สถาบันที่ให้การช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชุมชน เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพอนามัยอันดีมีสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีกับบุคคลอื่น ดำเนินงานทั้งรัฐบาลและเอกชน

จงจิตต์
โศภณคณาภรณ์

ความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปทุกด้าน เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสังคมและพัฒนาบุคคลและกลุ่มต่างๆ พื้นฐานในเรื่องสวัสดิการสังคม จะประกอบด้วยหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องของประชาชน และมีระบบประกันสังคม ดำเนินงานทั้งรัฐบาลและเอกชน ตามนโยบายหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการ เพื่อที่สามารถจะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นในสังคมต่อไปได้

เรณู ไชติติก

กิจกรรมที่รัฐและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้น ทั้งโดยที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนโดยอาศัยผู้ปฏิบัติที่มีความรู้จากหลายสาขา

วิจิตร ระวิวงศ์

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก เดือดร้อน รวมทั้งการป้องกัน ขจัดบรรเทาแก้ไขปัญหาลังคมต่างๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลแต่ละคน กลุ่มชน และชุมชนให้ดีขึ้น ฉะนั้นงานสวัสดิการสังคมจึงเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม และหมายรวมถึงการดำเนินงานที่สำคัญมากมายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข การจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน การแรงงาน การประกันสังคม และการจัดบริการสังคมประเภทต่างๆ

ประมวล จันทรจำนง

กิจกรรมทั้งหลายทั้งปวงที่หน่วยงานรัฐบาลหรือหน่วยงานเอกชนจัดขึ้นอย่างมีระเบียบ เพื่อป้องกันขจัดปัดเป่าหรือแก้ปัญหาลังคมต่างๆ หรือเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลของแต่ละคน กลุ่มชน หรือชุมชนให้ดีขึ้น ในการจัดบริการหรือกิจกรรมตามนัยนี้ ซึ่งอาจเป็นบริการหรือกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นเอง หรือสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นจัดขึ้นก็ตามจำเป็นต้องอาศัยตามหลักวิชาและทักษะของนักวิชาชีพหลายสาขาร่วมกันดำเนินงานแบบสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักการศาสนา และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

กรมประชาสงเคราะห์

เป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนโดยครอบคลุมพื้นฐานที่มั่นคง ครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคมและการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกายจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสภาวะที่พึงตนเองไม่ได้ของประชาชน ให้หมดไป

จอห์น เทอร์เนอร์
(John Turner)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัครเพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มและชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่างๆ (paraprofessional)

Encyclopedia of Social Work

ระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์และบริการ ซึ่งจะทำการดำเนินการจัดบริการต่างๆ เป็นไปได้โดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังดีกว่า รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

ไฟรด์แลนเดอร์ และเอพท์ (Friedlander and Apte)

สถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่ (1) สถาบันครอบครัว (2) สถาบันการศึกษา (3) สถาบันศาสนา (4) สถาบันการเมือง และ (5) สถาบันเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมนับเป็นสวัสดิการที่ 6 ที่มีหน้าที่สำคัญอย่างเด่นชัดทางสังคม และมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกทั้งสถาบันทั้ง 5 ข้างต้น

เฟเดอริโก (Federico)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคมคือประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกันงานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังกินความรวมถึงมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการของสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญ สวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้น สวัสดิการสังคมยังหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การประกันสังคม (2) การประชาสงเคราะห์ (3) บริการสังคม

รศ. วิจิตร ระวังค์

เป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การกินดีอยู่ดี (Social well-being) ของทุกคน ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ตามปณิญาสาสขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่างๆ ไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานก็เป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่าหมายถึงอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัย ให้กับประชาชนโดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำเพื่อให้มีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชน เมื่อเจ็บป่วยไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือในชนบทที่ห่างไกล

รศ. วันทนีย์
วาลิกะสิน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

132

สวัสดิการถ้วนหน้า
(Welfare for All)

สวัสดิการขั้นต่ำ ที่ทำให้ชีวิตอยู่ได้สมกับความเป็นมนุษย์ เป็นสวัสดิการที่รัฐมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบทั้ง การเงินและการกำหนดกฎระเบียบ เน้นการสร้าง ระบบการคุ้มครองและป้องกัน (more active) ต้องเป็น แบบถ้วนหน้าจริงๆ เมื่อมีผู้หลุดรอดจากระบบการ คุ้มครอง จึงหยิบยื่นการช่วยเหลือแบบให้เปล่า (passive) เป็น targeting ถ้าส่วนที่เป็นถ้วนหน้าดีพอ ส่วนที่เป็น targeting จะมีเพียงเล็กน้อย ระบบสวัสดิการจะมีอยู่ ไม่ว่าเศรษฐกิจจะดีหรือไม่

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
คณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
แห่งชาติ

133

สังคมนิยม

เป็นระบบสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะ คือสังคม เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และการจัดการเศรษฐกิจแบบ ร่วมมือ ตลอดจนทฤษฎีและขบวนการทางการเมือง ซึ่งมุ่งสถาปนาระบบ ดังกล่าว “สังคมเป็นเจ้าของ” อาจ หมายถึง การประกอบการสหกรณ์ การเป็นเจ้าของร่วม รัฐเป็นเจ้าของพลเมืองเป็นเจ้าของความเสมอภาค พลเมืองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือที่กล่าวมารวมกัน มีความผันแปรของสังคมนิยมจำนวนมาก และไม่มีนิยามใด ครอบคลุมทั้งหมด ความผันแปรเหล่านี้แตกต่างกันใน ประเภทของการเป็นเจ้าของในสังคมที่ส่งเสริม ระดับ ที่พึงพาดตลาดหรือการวางแผน วิธีการจัดระเบียบการ จัดการภายในสถาบันการผลิต และบทบาทของรัฐ ในการสร้างสังคมนิยม

วิกิพีเดีย
<http://th.wikipedia.org>

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ระบอบการปกครองหนึ่ง ที่รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของประเทศ คือคณะรัฐบาลและประมุขของประเทศ เป็นระบอบการปกครองที่ไม่มีกษัตริย์เป็นประมุข จึงมีลักษณะเป็นสาธารณรัฐเสมอ ทฤษฎีสัดส่วนใหญ่รัฐบาลจะเป็นผู้รวบรวมไว้ และแจกจ่ายให้ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความไม่เท่าเทียม

<https://www.l3nr.org2posts2367593>

134

สังคมสวัสดิการ
(Welfare Society)

การนึกกำลังจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคมสร้างสรรค์สวัสดิการสังคมขึ้นในหลายรูปแบบ มีการจัดการโดยหลายสถาบัน และสร้างความร่วมมือจากหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสวัสดิการอย่างกว้างขวางครอบคลุม โดยแต่ละรูปแบบและแต่ละสถาบัน มีความเป็นอิสระต่อกัน ภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลของสังคมโดยรวม (การกระจายรายได้ด้วยสังคมสวัสดิการสภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
(คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ)

135

สังคมสงเคราะห์
(Social Work)

ศาสตร์และศิลป์ทางวิชาชีพในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมต่อไป

แผนยุทธศาสตร์
สวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 2
พ.ศ.2555-2559
(คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

“วิชาชีพสังคมสงเคราะห์” ส่งเสริม สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ของมนุษย์ กระตุ้นเสริมพลังและส่งเสริมเสรีภาพของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และระบบทางสังคม งานสังคมสงเคราะห์เชื่อมระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบรากฐานสำคัญคือ หลักสิทธิมนุษยชนและหลักความยุติธรรมในสังคม

สมาพันธ์
นักสังคมสงเคราะห์
นานาชาติ,
<http://gotoknow.org/blog/osopa/234101>

เป็นวิชาชีพที่ใช้วิชาการในการปฏิบัติงานจริงกับกลุ่มเป้าหมายทางสังคม เพื่อให้เกิดบริการทางสังคมที่ตอบสนองความต้องการของคนทุกคน สังคมทุกระดับภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมทางสังคม โดยมุ่งการเสริมพลังอำนาจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

ระพีพรรณ คำหอม

เป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งซึ่งให้บริการแก่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลเดียว กลุ่มคน หรือชุมชน โดยช่วยแก้ปัญหาที่เขาประสบอยู่ บริการดังกล่าวเป็นบริการขององค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์โดยตรงและโดยอ้อม เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล โรงเรียน ศูนย์บริการต่างๆ เป็นต้น

Helen I. Clarke

ศาสตร์และศิลป์ของการจัดหาบริการเพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและดำรงชีพอยู่ได้อย่างเป็นสุข

ยุพา วงศ์ไชย

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การนำความรู้ความเข้าใจศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับมนุษย์และสังคม เช่น พฤติกรรมศาสตร์และ สังคมศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจกระจ่าง ชัดในปัญหาความเดือดร้อนของมนุษย์และสังคม ผนวก เข้ากับองค์ความรู้ในกระบวนการช่วยเหลือมนุษย์และ สังคมด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผสมผสาน กับทัศนคติ หลักการ และวัตถุประสงค์ของการให้ความ ช่วยเหลือ เพื่อให้มนุษย์ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคม สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ มีการ เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น

ศรีทับทิม
พานิชพันธ์
ทัศนีย์
ลักขณาภิชนชัช

ศิลปะของการนำเอาทรัพยากรต่างๆรวมทั้งทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และบริการสังคมต่างๆ ในชุมชน มาช่วยบุคคลแต่ละคน กลุ่มชน และชุมชนโดยใช้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) เพื่อช่วย ให้บุคคล กลุ่มชน และชุมชนเหล่านั้น รู้จักช่วยตนเอง ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพราะยึดหลักและ ความเชื่อว่า คนเราทุกคนย่อมมีความสามารถ (Capacity) หรือสมรรถภาพ (Potentiality) ในตัวโดยจะสามารถ ประสบผลสำเร็จ 3 ประการ คือ

Joseph Anderson

1. สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม
2. สามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีและปรับตนเองให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว กลุ่ม และชุมชน ตลอดจน สังคมได้ดี
3. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Better Quality of Life) ประสบความสุข ความมั่นคง ปลอดภัย และ เสถียรภาพที่ดีขึ้น

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

อาชีพอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อช่วยเหลือไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ในฐานะเช่นใด ให้ได้รับความพึงพอใจในมาตรฐานการดำรงชีวิต มีความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่น ๆ ตามความสามารถและตามอัธยาศัยของเขา

Max Siporin

วิธีการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ปัญหา ของบุคคลและของสังคม เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกระทำหน้าที่ในสังคมต่อไปได้ เป็นวิชาชีพให้บริการแก่มนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยศิลปะและวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติงาน

โซเฟีย ที. บิวทริน
(Zofia T. Butryn)

วิชาชีพแห่งการให้ความช่วยเหลือ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การส่งเสริมสวัสดิภาพของมนุษย์ ผ่านการป้องกันและขจัดปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไปรวมทั้งเกี่ยวข้องกับปัญหาในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างกว้างขวาง

รศ. นันทนีย์ ไชยสุด

การจัดให้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม หรือทั้งชุมชน โดยใช้ทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์ เป็นแนวทางปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หรือที่เรียกว่า “นักสังคมสงเคราะห์” จะต้องปฏิบัติงานนี้โดยใช้หลักวิชาชีพ หรือนัยหนึ่งโดยใช้หลักวิธีการ และกระบวนการของนักสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เพียงแค่หยิบยื่นสิ่งให้ผู้ที่มีปัญหาต้องการก็เป็นอันว่าได้ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์แล้ว

ศ. นवलนาฏ
อมตยกุล

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

วิชาชีพหนึ่ง วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ถือกำเนิดขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือมนุษย์ให้มีชีวิตและความเป็นอยู่อย่าง สดวกดีศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และช่วยสังคมให้มี ลักษณะที่จะเอื้ออำนวยให้มนุษย์เจริญงอกงาม สามารถ เป็นพลังทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศชาติได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

จงจิตต์

โศภณคณาภรณ์

งานที่ส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้อยู่ในสังคมได้ อย่างผาสุกตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

นิภา สุวรรณแสง

ตุมรสุนทร

การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้ดีและสามารถมีชีวิตอยู่ ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

รศ.ดร. ศรีทับทิม

พานิชพันธ์, 2529

เป็นทั้งวิชาชีพ กระบวนการ วิธีการ และการปฏิบัติงาน หรือการกระทำซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลปะ ซึ่งสรุปได้ว่าสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการที่ใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการบริการทางสังคมประเภทต่างๆ โดยตรง ให้แก่บุคคล กลุ่ม และชุมชน ซึ่งประสบปัญหาเดือดร้อน และอื่นๆ จนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในระยะแรก จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีความรู้ ทักษะดี และประสบการณ์หรือทักษะใน งานสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างดี โดยที่นักสังคม สงเคราะห์จะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ใช้ความสามารถ หรือศักยภาพของเขาเองช่วยให้เขาสามารถปฏิบัติหน้าที่ ทางสังคมของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว กลุ่ม และชุมชน ตลอดจนสังคมได้ด้วยดี มีคุณภาพที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยและเสถียรภาพ

พระเทพเวที

(ประยูรธ ายุตโต)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ความมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เป็นเพียงเอาอะไรไปให้เขา ไม่ใช่เอาบริการไปให้เขา เอาทรัพย์สินเงินทองไปให้ แต่หมายถึงทำให้สังคมรวมใจกัน ผูกยึดเหนี่ยวกันไว้ให้ได้ ถ้ามองในแง่นี้ หน้าที่ของเราจึงไม่ใช่เป็นเพียงเอาอะไรไปหยิบยื่นให้ การทำงานสังคมสงเคราะห์จึงทำให้สังคมมี บูรณาการ (Social Integration) ไม่เกิดการแตกแยกระหว่างคนในสังคม

ผศ.ดร.นงลักษณ์
เทพสวัสดิ์, 2529

เป็นศาสตร์และศิลป์ และเป็นวิชาชีพในการช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยาก ให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตัวเองต่อไป เพื่อบรรเทาความต้องการและปัญหาทั้งของบุคคล กลุ่มชน และชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ช่วยเขาเพื่อช่วยตัวเองได้ องค์ประกอบสำคัญของคำว่าสังคมสงเคราะห์ ก็คงจะได้แก่

Herbert Hewitt
Stroup (1965:8)
ศาสตราจารย์
ทางสังคมและ
มนุษยวิทยาแห่ง
Briiklyn College
อ้างใน
จงจิตต์
โสภณคณาภรณ์ :
2527:3

- เป็นศาสตร์
- เป็นศิลป์
- เป็นงานที่เป็นวิชาชีพโดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ปฏิบัติงาน
- เป็นงานที่ต้องใช้ทรัพยากรในชุมชน
- เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม
- เป็นงานที่ช่วยให้บุคคล กลุ่ม และชุมชน สามารถทำหน้าที่ทางสังคมได้ด้วยดี

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ศิลปะของการนำเอาทรัพยากรต่างๆ มาใช้สนองความต้องการของบุคคล กลุ่มชน และชุมชน โดนใช้วิธีการตามหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเหล่านี้ช่วยตัวเองได้ ตามความหมายนี้ในแง่ของศิลปะ หมายถึง การรู้จักสร้างสัมพันธ์ คือ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีศิลปะที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีปัญหา ส่วนการใช้หลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ต้องใช้หลักตรรกะ ต้องมีเหตุผลในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและตัวผู้มีปัญหา มีการวิเคราะห์ มีการวางแผนในการช่วยเหลือ และลงมือให้การช่วยเหลือตามขั้นตอนที่วางเอาไว้ นอกจากนี้จะต้องมีการติดตามผลและประเมินผลด้วย

รศ. นันทนีย์ ไชยสุด,
2525

การจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทั้งชุมชน โดยใช้ทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ หรือที่เรียกว่า นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องปฏิบัติงานนี้โดยใช้หลักวิชาชีพ หรือนัยหนึ่งโดยใช้หลักการ วิธีการและกระบวนการของการสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เพียงแค่หยิบยื่นสิ่งที่มีปัญหาต้องการก็เป็นอันว่าได้ให้บริการสังคมสงเคราะห์แล้ว

Werner Boehm
(1985)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของบุคคลแต่ละคนและกลุ่ม โดยใช้กิจกรรมซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่ความสัมพันธ์ทางสังคม อันประกอบกันขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดได้เป็น 3 กลุ่ม คือ การฟื้นฟูความสามารถที่บกพร่องไป การใช้ทรัพยากรของบุคคลและสังคม และการป้องกันการทำหน้าที่ทางสังคมที่เสียไป

Water A.
Frielander
(1980)

บริการทางวิชาชีพที่อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อช่วยเหลือปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน ให้มีความพอใจและมีอิสระในตนเอง

Robert C. Crouch
(1979)

เป็นงานที่พยายามให้ความช่วยเหลือผู้ซึ่งไม่สามารถช่วยตนเองได้ และเป็นงานที่พยายามจะทำให้มนุษย์มีอิสระในตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ คือสามารถช่วยตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งผู้อื่น

โครงการ
พัฒนาหลักสูตร
สังคมสงเคราะห์
ในระดับปริญญาตรี
ของมหาวิทยาลัย
เวอริจันเนีย
สหรัฐอเมริกา
อ้างใน
Social Work
Process โดย
Beulah Roberts
Compton
และ Brurt Gala-
way 1979

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

สังคมสงเคราะห์เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน และสถาบันของสังคม อยู่ที่มีผลต่อความสามารถ ของคนในการทำงานต่างๆ ของชีวิตให้สำเร็จ และการ บรรลุซึ่งความใฝ่ฝันและคุณค่าต่างๆ รวมทั้งการลด ความกดดันต่างๆ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและสถาบัน สังคมเกิดขึ้นในบริบทของสังคม ดังนั้นวัตถุประสงค์ ของสังคมสงเคราะห์จึงอาจแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา การจัดการปัญหา และการ พัฒนาความสามารถของคน เพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน ของระบบต่างๆ อันมีประสิทธิภาพ และเพื่อเชื่อมโยง ประชาชนกับระบบที่จัดหาทรัพยากร บริการ และให้ โอกาสแก่คน

Max Siporin
(1975 : 3)
อ้างใน จงจิตต์
โศภณคณาภรณ์
อ้างแล้ว : 3

วิธีการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ปัญหา ของบุคคลและสังคม เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกระทำหน้าที่ ในสังคมต่อไปได้ เป็นบริการแก่มนุษย์ซึ่งต้องอาศัย ศิลป์และวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติงาน

Arthur E. Fink
(1974)

ความมีศิลป์ในการใช้ทรัพยากร ตลอดจนความคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดผลดีแก่การให้บริการ ช่วยบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน และทำให้เกิดการ ตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน และนักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้วิธีการตามหลัก ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะให้ผู้รับบริการหรือกลุ่ม เป้าหมายสามารถช่วยตนเองได้

Rex A. Skidmore
(1964:8)

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

ศิลป์ วิทยาศาสตร์ และวิชาชีพ ในการช่วยเหลือมนุษย์ โดยเน้นให้รู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเอง ปัญหาครอบครัว ปัญหาของกลุ่มและชุมชน รวมทั้งช่วยให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งในการนี้จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสังคมสงเคราะห์หลายวิธีประกอบกันอันได้แก่วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย วิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน การจัดระเบียบชุมชน การวิจัย และการบริหารงานสังคมสงเคราะห์

Bertha C.
Reynolds
(1935)

เป็นงานที่ช่วยเหลือคนในการปรับตัวให้สอดคล้องกับครอบครัว กลุ่ม และชุมชน กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของคน โดยการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยกัน และระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม รูปแบบที่ปรากฏในขณะนั้นคือ องค์กรการกุศล (Charity Organization Society)

Mary Richmond
(1922)

136

สูญเสีย
(Loss)

สภาพการณ์ที่บุคคลต้องแยกจาก สูญหาย หรือต้องปราศจากบางสิ่งบางอย่างที่เคยมีอยู่ในชีวิต อาจเกิดขึ้นทันทีทันใดหรือค่อยเป็นค่อยไป คาดการณ์ได้ หรือไม่ สามารถคาดการณ์ได้ และอาจทำให้เกิดความชอกช้ำเจ็บปวดอย่างมากหรือเพียงเล็กน้อย ดังนี้

ดร.ศิริรัตน์ จำปีเรือง

1. มีการแยกจากหรือปราศจากบางสิ่งบางอย่างที่เคยมีอยู่
2. มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการที่ทำให้บุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย
3. บุคคลรับรู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่สูญเสียหรือคิดว่ากำลังจะสูญเสีย
4. ประสบการณ์สูญเสียในอดีตมีผลต่อการแสดงออกในปัจจุบัน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

137

อารยสถาปัตย์ (Universal design)

คำว่า “อารยสถาปัตย์” มาจากคำว่า สถาปัตยกรรม (การออกแบบก่อสร้าง) กับคำว่า อารยะ (ความเจริญก้าวหน้า) แปลความได้ว่า “การออกแบบที่เจริญก้าวหน้าตามยุคสมัยหรือตามความจำเป็นของทุกคนในสังคม” แต่ได้แปลโดยยึดหลักภาษาอังกฤษที่ว่า Friendly Design อาจหมายถึง “การออกแบบบ้านเรือน ตึกอาคาร สถานที่ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนบริการสาธารณะต่างๆ ให้เป็นมิตรกับทุกคน” โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ “เพื่อให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกสภาพร่างกาย สามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ โดยสะดวก ทันสมัย เป็นธรรม ทัวถึง เท่าเทียม”

กฤษณะ ละไล
www.komchad
luek.net/detail/
20140811/
189934.html

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

138

อาสาสมัคร
(Volunteer)

เป็นทางเลือกกระทำการต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ

1. การเลือก (Choose) อันเป็นการเน้นที่เจตจำนงที่อิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งใด ๆ
2. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึงการกระทำที่มุ่งมันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นได้ทั้ง บุคคล กลุ่มคน หรือสังคมส่วนรวม
3. โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง (Without Monetary Profit) หมายถึงไม่ได้หวังผลรายได้ทางเศรษฐกิจ แต่อาจรับเป็นรางวัลหรือค่าใช้จ่ายทดแทนที่ตนเองได้ใช้จ่ายไป แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่อาจเทียบได้กับค่าของสิ่งที่ได้กระทำลงไป
4. ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ (Beyond Basic Obligations) หมายถึง สิ่งที่ทำนั้นอยู่นอกเหนือนอกความจำเป็น หรือสิ่งที่ถูกคาดหวังว่าจะต้องทำตามภาระหน้าที่ เช่น งานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าจ้าง การดูแลครอบครัวตนเอง ความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง (เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง) ฯลฯ

ศุภรัตน์ รัตนमुखย์
มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

การเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมไทยโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่

ปฎิญญา
อาสาสมัครไทย
(2544)

139

อาสาสมัคร
พัฒนาสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์

บุคคลที่ทำประโยชน์เพื่อสังคมด้วยความสมัครใจ ได้แก่

1. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด
2. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อื่นๆ ตามที่มี

ประกาศกำหนดอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ใช้ชื่อย่อว่า“อพม.” มีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “Social Development And Human Security Volunteer” ชื่อย่อภาษาอังกฤษ “SDHSV”

ระเบียบกระทรวง
การพัฒนาสังคม
และความมั่นคง
ของมนุษย์ ว่าด้วย
อาสาสมัครพัฒนา
สังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์
พ.ศ.2557

140

อาสาสมัคร
เพื่อสังคม

บุคคลซึ่งอาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมโดยไม่หวังค่าตอบแทน

ระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการส่งเสริม
ประชาสังคม
เพื่อการพัฒนา
พ.ศ.2551

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

141

องค์การ
สวัสดิการสังคม

หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550

142

องค์กรชุมชน

กลุ่มคนที่มีระบบการจัดการที่สมาชิกของชุมชนจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม หรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ.2543

143

องค์กร
พัฒนาเอกชน

มูลนิธิ สมาคม องค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ เครือข่ายภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคม โดยไม่หวังผลกำไร รวมทั้งกลุ่มหรือคณะบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน และองค์กรที่มีใช้ของส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

ระเบียบกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการว่าด้วยเกณฑ์การให้เงินอุดหนุนแก่ องค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อความร่วมมือด้านสังคม พ.ศ.2558

144

องค์กร
ภาคประชาชน

องค์กรซึ่งรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนจัดตั้งขึ้นเอง หรือจากการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

คู่มือการรับรองเป็น องค์กรสวัสดิการชุมชน

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

145

องค์กร
ภาคประชาสังคม

องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะมิสสถานะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ด้านพัฒนาสังคมและไม่แสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน เช่น องค์กรหรือสถานสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และพลังพลเมือง แต่ไม่รวมถึงนิติบุคคล องค์กร หรือคณะบุคคลที่จัดตั้งหรือดำเนินการโดยพรรคการเมือง หรือดำเนินกิจกรรมในลักษณะการแสวงหาอำนาจรัฐ หรือเอื้อประโยชน์ต่อพรรคการเมือง

ระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการส่งเสริม
และพัฒนาองค์กร
ภาคประชาสังคม
พ.ศ.2558

146

องค์กร
สาธารณประโยชน์

องค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
พ.ศ.2546
แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2550

147

องค์กร
สวัสดิการชุมชน

องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน หรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม
พ.ศ.2546
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2550

คำศัพท์

ความหมาย

แหล่งที่มา

148

องค์กร
อาชญากรรม

คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้าง โดยสมคบกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอนหรือมีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน ที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป หรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบ
ปรามการค้ามนุษย์
พ.ศ.2551

149

อพยพ
(Evacuate)

การโยกย้ายถิ่นฐาน, การย้ายครอบครัวจากถิ่นหนึ่งไปอยู่อีกถิ่นหนึ่ง, ยกพวกย้ายถิ่นจากถิ่นเดิมไป

<http://dict.longdo.com>
วันที่ 26 เมษายน
2559

ภาคผนวก

หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่นำเสนอข้อมูลคำศัพท์นำรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม ประกอบด้วย

1. สำนักงานปลัดกระทรวง
2. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
3. กรมกิจการเด็กและเยาวชน
4. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
5. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
6. กรมกิจการผู้สูงอายุ
7. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
8. สำนักงานธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550) . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย, 2554.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวบรวมคำสำคัญในงานพัฒนาสังคม สวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมพ.02/2546, 2546.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2557.

การคุ้มครองเด็ก เข้าถึงวันที่ 14 มีนาคม 2559 <http://www.uniect.org/thailand/tha/protection.html>.

การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เข้าถึงวันที่ 18 มีนาคม 2559 <http://www.thaigoodiew.com/node/50843>

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่สอง (พ.ศ.2555-2559) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย, 2558.

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ, 2548

รติมา คชนันท์ วิเคราะห์จุดต่าง ประชาธิปไตย-ประชานิยม หนังสือพิมพ์ข่าวสด, วันที่ 23 กันยายน 2558

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) คู่มือการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน พ.ศ.2558 กรุงเทพฯ : 2558.

สาละวินนิวส์ออนไลน์ ชีวิตเลือกเกิดไม่ได้ของคนไร้สัญชาติ เข้าถึงวันที่ 16 มีนาคม 2559 <http://salweenew.org/home/?p=499>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าถึงวันที่ 18 มีนาคม 2559 <http://sportact.obec.go.th/stucouncil/detailstucoun.pdf>.

สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ คำและแนวคิดในประชาธิปไตยใหม่. กรุงเทพฯ, 2557.

เสรี พงศ์พิศ 100 ร้อยคำที่ควรรู้. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2547

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.....
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการราษฎร, 2558.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของ
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิสัย, 2549.

ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย เข้าถึงวันที่ 22 เมษายน 2559 [http://www.owt.go.th/wota/
mod_ulers//website/upload](http://www.owt.go.th/wota/mod_ulers//website/upload)

เด็กถูกทอดทิ้ง เข้าถึงวันที่ 25 เมษายน 2559 <http://www.karrus.in.th/blogs/1365639>

เครือข่าย เข้าถึงวันที่ 22 เมษายน 2559 <http://poon.opp.go.th/researchoi.php>

ประชานิยม เข้าถึงวันที่ 25 เมษายน 2559 <http://thaipublica.org>

ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย เข้าถึงวันที่ 26 เมษายน 2559 <http://humanset.org>

แรงงานข้ามชาติ เข้าถึงวันที่ 25 เมษายน 2559 <http://statelersperson.com>

แรงงานนอกระบบ เข้าถึงวันที่ 24 เมษายน 2559 <http://www.homenetthailand.org>

ลี้ภัย เข้าถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2559 <http://dictionary.sanook.com>

สวัสดิการนิยาม เข้าถึงวันที่ 21 เมษายน 2559 <http://wiki.kpi.ac.th>

สวัสดิการกระแสหลัก เข้าถึงวันที่ 22 เมษายน 2559

ผู้จัดทำ

คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม

ที่ปรึกษา

1. นายไมตรี อินทุสุต	ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. นายวิทัศน์ เตชะบุญ	รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
3. นายชินชัย ชี้เจริญ	ที่ปรึกษาวิชาการพัฒนาสังคม
4. นายจีระศักดิ์ ศรีพรหมมา	ผู้อำนวยการกองวิชาการ

ผู้จัดทำ

1. นางสาวพรประภา สีนธุนาวา	ผู้อำนวยการกลุ่มการพัฒนามาตรฐานทางสังคม
2. นายกนก คุ่มประวัติ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
3. นางจุไรรัตน์ พลเลิศ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
4. นางสุปรียา หิรัญพรรณ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
5. นางสาววีณาฏ โปธิ์ทอง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
6. นางสาวณิญาพัฒน์ อมรรวรรณรัตน์	นักพัฒนาสังคม
7. นางสาวนันทกา จอดกลาง	นักสังคมสงเคราะห์
8. นายฐิติพงศ์ ชาโต	นักวิเคราะห์และประมวลผลด้านมาตรฐาน
9. นางสาวนงนุช สวงวงศ์	นักวิเคราะห์และประมวลผลด้านมาตรฐาน
10. นางสาวมนต์ศิริ จินตรัตน์	นักวิเคราะห์และประมวลผลด้านดัชนี

มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
Ministry of Social Development and Human Security
www.m-society.go.th